Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 16 ИЮНЬ, 1988 ШУ. ★ № 72 (7575). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюро 13 июне хиннача заседане могайир 1988 шера общественни хьайбашта дукхагІа доакъар даккхара йола Урус-Мартановски района доакъар кийчдерий инициатива. Цар декхар тІанийцад хьайбаш Іангара дахара бежана хІара условни керта лаьрхІа 23 центнерал кІезигагІа йоацаш доакъара единица кийчъе. Кийчду доакъар дикагІа хилийтара хьакъехьа де дезарий комплекс кхоачашъе лаьрхІад. Еррига йол вентилированни яра хьисапе йокъа а еш, прессовани ергья, цунах ах тІера къайлача йол лоаттаяра лаьрхІача моттигашка дІаоттаергъя, силосахи сенажахи 90 процент облицованни кІоагашка йолла лаьрхІад.

Цул совгІа, хІара доакъара единицаца 105 граммал кІезигагІа йоацаш протеин хургйолаш де дезараш тІанийду. ЦхьоалагІча класса доакъар, юкъерча боараме лаьрхІача 90 процентага дІакхоачаш Іалашдергла. Дерригa доакъар хьайбаш Іангара доахача моттигашка дІаоттаде лаьрхІад.

Республика Госагропром, парте горкомаш, райкомаш, районни агропромышленни объединенеш, юххьанцара парторганизацеш, совхозий, колхозий кулгалхойи специалисташи Урус-Мартановски района доакъар кийчдерий инициатива шерра дІайоаржае, къахьегама коллективашка организаторски а политически а балха боарам лакхбе, шоаш арахецача доакъарца общественни хьайбаш леладерий, шоай подсобни боахамий эшараш дизза Іалашделга вІаштІехьдаккха декхарийла ба. Цу балха цехови партийни организацей, партийни группай, берригача коммунистий лоархІам айбе беза. Хьалхадаьккхад, бокъонца йола социалистически яхь йоаржаелга, коллективни подряд а боахамий расчет а шерра юкъейоалаелга, доакъар кийчдераша лакха къахьегама овсарле йолаш къахьегарай салаІарай эша хьалаш хьаделга.

Массови информаце средствай редакцешта хьалхадаьккхад, доакъар кийчдара хьал шерра хьахьокхалга, дикагІбарий опыт дІайовзийталга.

«Республике бахача наха медицински гІо-новкъостал делга дІахо тоадареи гІишлош яра материально-технически база дегІакхувлареи хьакъехьарча де дезарех» бола 1986 шера 28 апрелера КПСС обкома бюро соцам кхоачашбара дешага хьежар. Белгалдаьккхад партийни, советски органаша, республика унахцІено лораяра министерствас цу лостамагІа белггала болх белга. Укх тІеххьарча шин шера Іалашъяь дІаоттаяьй 5 млн. сома маьха медицински аппаратура. Эксплуатаце дІаеннай Аргунски медсанчаста ши больничи корпус, гор. Грознерча № 3 йолча больница терапевтически корпус. № 7 йолча поликлиника рентгено-физиотерапевтически блок, болх бе йолаеннай республикански стомотологически поликлиника, гор. Гудермесера 500 саг тІаэцара лаьрхІа поликлиника. 8 лорий амбулатори. 5 фельдшерско - акушерски пункт.

Дикка чІоагІбеннаб наналий берали лорадара хьакъехьа беш бола болх. Берий моттигашта юха профилизаци яьй, дарбан учрежденешка хьаяьча моттигех ахаш гаргга яраш цамогаш долча берашта дІаеннай. 1987 шера берашдовш хилара хьокхам 10 процент лохбеннаб, пехкашта хулача лазарех нах цамогаш а бовш а хилар лаьгІденнад, ханна болх бе ца могаш наха балха ха йоаелга 8,3 процент лохденнад. Цамогаш болчарга хьажарай дарба дарай йола керда методаш юкъейоалаяьй.

Цхьабакъда, XII-ча пятилетке унахцІено лораяра материальни база чІоагІъяра лаьрхІа программа бІарчча хьанийцача во кхоачашъю. Нохч-ГІалгІай гІишлон управлене (нов. Э. Э. Исмаилов), цун подрядни организацей кулгалхой бехкагІа кара ца ерзаеш йисай 5 млн. сом капитальни вложенеш. Республикански больница терапевтически корпус, аптечни склад эксплуатаце дІаялара ханаш юкъагІъяьхай. Грознера берий республикански больница терапевтически корпус, аптечни склад эксплуатаце дІаялара ханаш юкъагІъяьхай. Грознера берий республикански больница. Сунженскии Шелковскойи райбольницай терапевтически корпусаш хьалъяра гІулакх воча хьал тІа да. Укх пятилетке юрташка хьалъе лаьрхІа хиннача 18 берий шурий кухнех хІанз цхьаккха а хьалъе йолаяьяц.

Укх тІеххьарча шин шера унахцІено лораяра министерствос дарбан-профилактически учрежденешта капитальни ремонт еча кара ца дерзадеш 600 эзар гаргга сом дисар, хІаьта кІаьда инвентарь Іалашъеча — 400 эзар совгІа сом. Цу ханна дукхагІйола больничи учрежденеш аварийни хьале я, чІоагІача а кІаьдача а инвентараца, столови пхьегІашца Іалашъяьяц.

Хьалха санна цІенхаштта кхоачамбоацараш да бахача наха стационарни, амбулаторно-поликлинически гІо делга вІаштІехьдоаккхача. Профилактически болх а боаггІача боараме оттабаьбац. Белгалдаьккхар, сиха медицински гІо деча служба балха цІенхаштта кхоачамбоацараш хилар.

Республике хьалха санна бераши ноанойи бовш хилара, онкологически а инфекционни а лазарий, бахача наха пехкех лазар кхетара хьокхам лакха болаш бус.

ДукхагІбола партийни а советски а кулгалхой хІанз кІезига хул дарбан-профилактически учрежденешка, цхьайолча хана царна цигарча гІулакхий бокъонца дола хьал довзац, массаза а принципиально мах биц медперсонала ший оагІорахьа гойтача къизала. гІожала, эзделца доацача гІулакхашта. больницеш, поликлиникаш, амбулатореш, фельдшерско - акушерски пункташ хьалъяра, царна ремонт яра планаш кхоачаш ца яра факташта.

КПСС обкома бюрос КПСС горкомаши райкомаши, НГІАССР Министрий Совет декхарийла йир цхьан бетта йолча хана «УнахцІено» яха республикански программа кхоачашъяра гІулакх цІенхаштта къоастаде. Болх юкъагІбувлийтарах бехке бола кулгалхой партийни а административни а бехктокхаме озара дош къоастаде, де лаьрхІар, къамаьл а доацаш, кхоачашдара хьакъехьа хаьдда де дезараш де. Промышленни а юртбоахама а предприятеш шефий хьисапе медицински учрежденешта тІачІоагІъе. Цар республика унахцІено лораяр дегІакхувлача хаьдда дакъа юкъехьолга Іалашде. ТІанийцача соцам тІа, республика унахцІено декхагІувлара лаьрхІа программа, къамаьл а доацаш, кхоачашъяра, гучадалийта тІехьадисар дІадаккхара ханаш а бехктокхаме бараш а белгал а боахаш, хаьдда дола де дезараш чакхдаха лаьрхІад.

Бюро заседане, иштта областной партийни организаце балхара кхыдола дешаш дийцар.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета ийслагІа сесси хьаелларах

БархІазлагІа хержача Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета ийслагІа сесси 1988 шера 17 июне Іуйрийна 10 сахьат даьлча КПСС обкома политически просвещене ЦІагІа хьаелларгья.

Депутататашта регистраци 1988 шера 16 июне Іуйрийна 9 сахьат даьлча денз сайрийна 18 сахьат даллалца Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумен (Победа пр., 23, 4-гІа этаж, ком. 48) 1988 шера 17 июне Іуйрийна 8 сахьат даьлча денз КПСС обкома политически просвещене ЦІагІен ергья.

ДОАКЪАР КИЙЧДАР — БЕХКТОКХАМЕ ГІУЛАКХ

Дика дІадоладаьд

Укх шера 16 эзар тонн силоси 2000 тонн сенажи йолла езаш ба Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза доакъар кийчдераш. Ханнахьа дІаболабаьб цар шоай болх. Іурра денз сарралца хьахоз укхазарча кхашка моторий тата. Болх беш йолча бархІ комбайнах кхоъ буц хьокхаш, йиъ — касараш хьалъэцаш, цаІ — баьццара доакъар доаккхаш я.

Доакъар дІакхахьара лаьрххІа кийчъяьй лафеташ тІехьайийза йола итт трактор, ялх автомашина. Кертердар — хьалха санна кхычахьара транспорт оарцагІйоаккхаш хьийзабац укхаза, шоай боахаме йолчох кхоачам баьб. Цудухьа тоъал лохденнад доакъар даккхарга дІадодар.

Силоси сенажи йолларал совгІа, совхоза къахьегамхой 1700 тонн йол кийчъе езаш ба. Из дара укхаза дІайийнай 750 гектар люцерна. Цох 300 гектар аьла лаьрхІа я, юхейисар — баьццарча доакъара.

Доакъар кийчдеча хьаьнала къахьегаш, из болх безаш хьабоагІа нах кІезига бац боахаме. Царех ба комбайнераш М. Полонкоев, С. Дугиев, А. Гелисханов, трактористаш В. Евкуров, И. Кодзоев, кхыбараш.

М. МАЖИТОВ.

СУРТАШ ТІА: 1. Баьццара доакъар фермашка дІакхухьача болх беш ба комбайнер Дугиев Башири тракторист Евкуров Вахен. 2. Совхозера дикагІбола комбайнераш ДугиевгІар Салмани Рамзани. 3. Сенаж йоллаш ба.

С. ПУГОЕВА сурташ.

КПСС ЦК Тезисаш ювцаш

САГА ВАХАР ШКОЛЕРА ДІАДОЛАЛУ

Лакхерей юкъерей школа дуккхача даькъе тІехьа йисай вахара, Іилма - техничесни культурнии прогрессо дІадехараштa, аьннад XIX Ерригсоюзни партийни конференцена йолча КПСС ЦК Тезисаш тІа. Уж нийса аьнна дешаш да. ХІана хиннад из? Сона хетачогІа, юкъерча школе из хиннад эггара хьалхарча аргІан вай лакхерча дешара, ма дарра аьлча, педагогически Іилман общественни сакхетамеи боарам ма боаггІара боацандаь, дега езаенна из професси царех дуккханеша хьанийца йоацандаь. ТІаккха ца воалаш хьанийцача профессегІа дега езаенначогІа санна болх булургбац.

Сага вахара юхь школера дІайолалу ала мегаргда. Цига цо дешарца цхьана Іомаду нахацара гІулакхаш леладелга, общественни, къахьегама кхетам эц. Бакъда, из кхетам эцара материальни кІийле эсала я хІанз а школе, къаьстта юрта. Къахьегама кхетам беро безабенна дІаэцаргбола кхоачамаш дац. Из тха школе хинна ца Іеш, кхычахьа а иштта да.

Хургйолча конференце школа дешашта, къаьстта юртарча школа дешашта дукхагІа теркам тІабахийтар ловра сона. Из духхьала сона хетар хинна Іац. Конференце ювца оттаяь Тезисаш вай вахара еррига оагІонаш чулоацаш а теркам тІаозаш а я. Вай общество революционни хьисапе керда яккхара, тоаяра тІаерзаяь я уж.

М. МАЛЬСАГОВ,
Наьсарен района Аьлтий - Юртарча бархІшерарча школа хьехархо.

СОНА БАКЪАХЬА ХЕТ

Советски обществона лергІа демократизаци яра процессо дикагІча хьал тІа боаккх дешара-кхетам балара болх. Тха училища коллектив творчески къахьегаши низ болаши я, выпускник дика профессиональни знанеш йолаш арахецара тхоашта могар а ду оаха.

Училища хьехархоша хадданза лакхъю дешара материал йовзийтара эффективность, дукхагІа пайда лургбола способаш лех. Дешархой Іомадечох дикагІа кхетабара тІехьа къовсам лоаттабара система цахадлаш эргайоахаш тоаю. Теоретически практически занятеш дика кийчъяр а чакхълхар а духьа училище вІаштІехьъяьккхай предметашта методически Іалашо яра комплекс, дешара процесса шерра юкъеувз хьехара активни методаш (урокаш-диспуташ, урокаш-пресс-конференцеш, проблемни занятеш, творчески тохкамаш дара занятеш, кхыяраш). Цар дешархой профессиональни навыкаш дегІайоалаяь ца Іеш, нравственни принципаш а хьаю.

Аз дег тІара тІанийцар КПСС ЦК Тезисий 9 параграфа тІара ер дешаш: «Мехка бахача наьха бебе ха йолча группай хьашташ белгалдоахаш а кхоачашдеш а йолча общественни организацей шеррача сетах ког гІортолга еш ца хилча, дизза ший декхар кхоачашде йиш йолаш яц социализма политически система».

Шоай хьалахи лоархІамехи кердача тайпара уйла а еш, перестройка еррига процессашка хьинаре дакъа лаца а шоаш эргаювла а, кердача тайпара шоай хьал а лоархІам а кхетабе, кердача хьалашка шоай таронаш йиззагІа хьагучаяха декхарийла я профсоюзаш, комсомол, кооперации, кхыйола общественни организацеш. Іилман ассоциацеш а творчески союзаш а.

Бакъда, конференце белгалдаьккхача бакъахьа хет сона. **цу организацешка шоай полномочеш йизза дІакхахьийтара предприятей, организацей, заведеней кулгалхоша новкъарле ца яра лакхера царна команда ца телара дош.**

Демократически принципех пайда а нийбеш, тха коллективо укх шера педагогически Совета, цикловой предметни комиссешта юкъебихьаб дешархой. ХІара хьехархочун дешара-методически кхетам баларая балха аттестаци елга оаха чакхдоах гласно, демократично; цар программа а ювцаш, массехк кандидатура ювца а оттаеш, хорж предметни комиссей председателаш, кабинетий заведующеш. ВІаштІехьъяьккхаи балха юкъейоалаеши я тха студенчески самоуправлене система. Цу хьакъехьара тхоай опыт оаха 27 мае дІахьекхар Къулбаседа Кавказа вежарашха йолча автономни республикашкарча 14 юкъерча лаьрххІача дешара заведенешкарча коллегашта.

Оахош арахецача специалистий профессиональни говзал лакхъяр духьа укх дешара шера оаха дІадоладаьд дешархошта аргІ-аргІагІа аттестаци елга, царна говзалаш хьехача опыт йола медсестраш тІаувзилга. Практически манипуляцейгІарча знанешта тІахьожам оаха лоаттабу дарбан учрежденешка унахочун уллув. Царца дийца а дийца, медсестраш готтача специализацех а чакхбоах оаха.

Специалисташ дикагІа кийчбар духьа бухсоццаш хьахулачоа шоай болх тІабербергбола дешар хьехара преподавателий сквозной комплексни дешара процесс юкъейоалаелга партийни Конференце дувцалга а чІоагІделга а лов сона.

А. КАЧАН,
Грозненски медицински училища директор.

Нов. М. Т. Лукина «Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни болхло» яха сийлен цІи ялрах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Советски литература даькъе доккхий гІулакхаш карагІдувларахи республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи **«Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни болхло»** яха сийлен цІи лойла нов. Лукин Михаил Тихоновича, СССР йоазанхой Союза члена.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 13 июне.

«Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама заслуженни механизатор» яха сийлен цІи ялрах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Юрта боахама даькъе доккхий гІулакхаш карагІдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи **«Нохч - ГІалгІай АССР юрта боахама заслуженни механизатор»** яха сийлен цІи лойла:

Бузуртанов Тухана Мухьмада — Назрановски района «Маяк» яхача совхоза механизатора.

Суквев Хьасана Тухана — Назрановски района «Назрановский» совхоза механизатора.

Моргунов Олег Ивановича — Нохч - ГІалгІайн АССР Госагропрома люцерна хьалкхеяра йолча отдела начальника.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 13 июне.

Нов. Р. А. Газаровна «Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни гІишлонхо» яха сийлен цІи ялрах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Инженерий - гІишлонхой лакха квалифицированни кадраш кийчъеча доккхий гІулакхаш карагІдувларахи республика обещественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи **«Нохч - ГІалгІай АССР заслуженни гІишлонхо»** яха сийлен цІи лойла **Газаров** Руслан Арамовича — академика М. Д. Миллионщикова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта института доцента.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 13 июне.

«Оарц дала!»

ФУ ПАЙДА БА?..

Грозненски районе йоккхагІчарех цаІ я «Гикаловское» яха производственни объединенена чуйоагІа кертера предприяти. Мишта дакъа лаьцад цо доакъар кийчдара месячнике?

Ала деза, из да веларгволаш доацалга. Дукха ха йоацаш цига хиннача комиссе гучадаьккхача сурто хьахьекхар укхаза этта хьал кхы дІахо ла йиш йоацаш долга. Масала, сенаж чуйоллара технологи чІоагІа телхаю боахаме. Цкъа-дале, сенаж хьаю люцерна, дикагІйола агротехнически ханаш тувлаялийта хьокхаш я. ШозлагІ-дале, пхи сантиметрал йІаьхагІа йоацаш теда еза баьцаш 35 — 40 сантиметрга дІакхоачаш хул. Цу гІулакхо доккха зе де тарлу, хІана аьлча, боагІача боарамал йІаьхагІа тийда баьцаш мелла чІоагІа ІотоІаярах нийса Іоювшац, доакъара юкъе кислород Іов. ХІаман пайдана йоацаш йов сенаж.

Укхазара кулгалхой бицбеннаб доакъар кийчдерий йоакхо е а. Мастера-наладчика Лобачев Федора дувцачох, кІира совгІа ха я царна баа кхача ца кийчбу. ДІаьхача дийнахьа кхай тІа къахьегаш болча наха дезалургдий цу тайпара хІама?

Укх тІеххьарча ворхІ дийнахьа еррига а 200 тонн сенаж мара кийчъяьяц гикаловцаша. Цу юкъа цхьа кІоаг а хьалбиза кхийнадац цар. ХІаьта массанена ховш ма дий болабаь кІоаг дІа ца къовлаш диъ денал тІехбаккха йиш йоацалга.

Кхы а вогІа хьал да йол кийчъеча. ПланагІа из 400 тонн хила езаш яр, хІанзалца Іалашъяр — 150 тонн. Из мишта нийсденнад. Ла йиш йолаш дий .из?

М. ИСРАПИЛОВ.

АТАГИНЦАШ ХЬАЛХА БА

ДІадахача шоатта дийнахьа Грозненски района боахамашка чакхъяьлар лаьтта леладара культура смотр. Кхашка, сомийи баьцадаарийн бешамашка малагІа хьал да хьежа а хьежа, ялат чуэца техника, хьатташ, складаш, таразаш малагІча хьале да техка а техка, комиссе итогаш йир.

Белгалдаккха деза, комиссе доакъашхоша кхоачамбоацараши гІалаташи лочкъа ца деш, шоашта хетар дІаоалаш хинналга. ХІаьта царех дукхагІбараш юрта боахамера гІулакхаш дика довзаш а уж кІоарга кхетадеш а специалисташ бар.

Хьалхара моттиг хьожайир «Атагинский» яхача совхоза коллективана. Ленина цІерагІча колхоза къахьегамхой шоллагІа ба. ХІаьта кхоалагІа моттиг «Советская Россия» яхача колхоза коллективага кхаьчар. Дика ба аьнна белгалбаьккхар «Заря», «Юбилейный», «Загорский» яхача совхозий кхаш леладерий болх а.

М. МУРАТОВ.

XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш

ДОЛАШ ДАР ГУЧЧАХЬА ДИЙЦАР...

Долаш дар гуччахьа дувцар — вай ханарча керттерча белгалонех цаІ. «Красный молот» яхача завода къахьегамхошца хиннача вІашагІкхетаре къамаьл деш КПСС Нохч - ГІалгІай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева белгалдаьккхар, вай цун хьалхара этап караерзаяьлга, моллагІча кулгалхочунга воашта хетар духхьал дІаала Іомаденналга. Духхьал цунца, е нийсагІа аьлча, цунца хинна Іац гласноста керттера маІан.

Общественноста эггара шерагІа йола информаци тела, хІара сага цун ха безам болча дешаех дерригa довзийта таро яла еза, Красномолотовцаша парте обкома хьалхарча секретарага дуккха хаттараш дир.

— Хьона хетачогІа, перестройка бокъонца бола моастагІий бий!

— Сона цар цІераш йоахалургъяц — царех цхьанне а гуччахьа хІанз хулаш латтача хувцамашта духьала къамаьлаш диц. Цхьабакъда, аз кхетадечогІа мекъа саг — перестройка моастагІ ва, иштта бракодел а бюрократ а ва.

— XIX Ерригсоюзни конференце вахийта республика машиностроене даькъе тха керттерча заводера делегат хІана хержавац?

— Нохч - ГІалгІай партиорганизацегара верригa вийтта делегат хержав. Цудухьа, лаьрхІадар царех цаІ машинашьерий, цу даькъе красномолотовций а викал харжа. Шоай кандидат оттаве бокъо еннаяр «Оргтехника» яхача объединене дикагІйолча коллектива. Цига йийллача партийни собране зале хиннача А. А. Мкртичана цІи яьккхар, из хІанз укхаза ва. Сона хетачогІа, укхаза демократеи гласностеи принципаш толхайинзар.

— Автономни республикай Лакхехьарча Совета а кхы а лакхагІчун а депутаташ керттерча балхах кІезига-дукхагІа мукъабаьхача бакъахьа бацар-те, хІана аьлча, хІанз цар депутатски дешаш къестаде практически ха тоъац?

— Цу предложенена со чІоагІа раьза ва.

Иштта кхы цхьадолча хаттарашта жоп а денна, В. К. Фотеева вІашагІкхетара доакъашхошка республика экономика производственни низаш комплексно дегІакхувлареи из дийнъяреи хьакъехьа областной партийни организаце беча балха хьокхамех бола хоам бир. Нагахьа санна, дІаяхача пятилетке, аьлар цо, промышленни а юртбоахама а секторе производства боарамаш лохденна хиннадале, хІанз укх пятилетка шин шера промышленносте тІакхийттар — 6,2 процент, хІаьта общественни юртбоахаме 8 процент хиннад. Иштта къахьега могаргдолаш боллаше а болх ца беча наьха дакъа 11 процент лохде вІаштІехьдаьннад.

* * *

Грознерча локомотивни депо машиннаькъахой коллектива XIX Ерригсоюзни партийни конференце делегаташца — КПСС обкома хьалхарча секретараца В. К. Фотеевцеи Гудермесерча локомотивни депо слесараца А. З. Мацуцинцеи вІашагІкхетар хилар. ХІаьта, Наурски районерча В. И. Ленина цІерагІча колхоза къахьегамхой конференце делегаташца — КПСС обкома шоллагІча секретараца Д. Г. Завгаевцеи Шелковски районерча В .И. Ленина цІерагІча колхоза свинотоварни ферма заведующеца Д. Н. Онищенкоцеи вІашагІкхетар хилар.

Коллективера морально-психологически хьал дика хиларца, тайп-тайпарча къаьмий викалашта юкъера интернациональни доттагIал, вошал, вIаши бола барт-безам тIа-тIа чIоагIлуш латтарца белгалйоалаш я «Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно-экспериментальни завода коллектив.

Из дерригa дер завода йоккха, барттайна коллектив, цунна юкъебоагIа нах ба. Номер ялх йолча цехе байза ца Iеш, ерригача заводе а дика бовзаш ба производства ветеранаш шлифовщица Лысяк Валентина Григорьевнаи строгальщица Саркисова Азорник Мукиевнаи. Шаккхе а производства хьалхалаттар, гIоръяьнна говзанча я. Дукха ба цехе а заводе а цар Iома а баь, хьаькала къахьегаш бола кагий нахи мехкарийи. Царех шиъ ва Очередлов Игори Хасанов Юрийи. Дограьза а долаш дIалу царна ветеранаша шоай йIаьхий опыт, профессиональни говзал, балха къайленаш дIайовзийт. Цхьабакъда шоай керттера декхар лерхI цар кагирхошта нийсача вахара никъ хьехар, царех бизза перестройка бIухой кийчбар, хIана аьлча кхоана завода доал цар кара кхача деза, уж хила беза шоай производства дай.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) В. Лысяк, И. Очередлов, А. Саркисова, Ю. Хасанов шоай балхах дагабувлаш латт.

Р. АУШЕВА сурт.

Ленински комсомола 70 шу дузаш

ЭГГАРА ХЬАЛХАРА КОМСОМОЛЬЦАШ

Дерригача а дешашта юкъе шийн къаьстта да йоазонхочо оала дош. Цу хозача, безам тIаозача метто дувцаш долча хIамашта хьо хье юкъеволаш санна хетийт. Иштта, революце идеяша шоашта хала никъ боккхача шерашкара, комсомолец ва ала а кхераме хиннача ханара Iы хьаухаш я пачхаьлкхен музее укха вовзаш волча йоазонхочун М. Мамакаева запискаш.

Йоазонхочоа, ше мадарра дагаух 1921 шерара цхьа сийрда ди. Цу хана духхьашха дездеш дар дунен халкъашта юкъера берий кIира. Цу хана Грозне вIашагIъеллар В. И. Ленина цIерагIча берий цIено кхебаьраш юкъебаха йола «скаутовски организацена духьала — лира къовсам» яха отряд. Цу отряде дIаязвалар ВЧК цIерагIча образцовни детдома воспитанник М. Мамакаев а. Цунна дагаухар: «Цу хьалхарча отряде тхо вар 25 саг. Эрсий, шиъ нохчо — сои тха детдома воспитанник Ханукаев Махьмади, шиъ поляки шиъ гуржен, царех цаI — йиIиг».

Берий отряд вIашагIъеллар вар къаьна коммунист Косиор Иосиф Викентьевич. Фу деш бар организаце доакъашхой? Эггара хьалхарча вIашагIкхетаре Косиора берашта дIайийкъар гимнастически упражененеш яра дахчан пикаши баьццара шляпаши, дийнар царна В. И. Ленина вахарах лаьца. Цул тIехьагIа вIашагIкхетараш каст-каста дора. Революцех дола иллеш доахар, спортивни мероприятеш чакхйоахар.

ШоллагIча шера организаци кхыча бесса цIи йолаш яр — къоначa пионерий берий коммунистически организаци. Цунна хьалххара вожати хилар лор Коротченко Иван, тIехьагIа из хийцар цун вошас Павела. Бераш долча хьоашалгIа ихараш бар ЦIеча Эскара командираш, большевикаш. Цар дувцар берашта, шоай нийсархошца санна, лоархIамеча дешаех.

М. Мамакаев комсомоле отт, тIаккха цунах вожати ву. Берашца цхьана юртарча районашка а ухаш кагирхошца кхетама болх чакхбоаккхаш хул из. Цкъа, гуйрийна гIаш машинновкъа Устар-Гардой яхача юрта болх уж (иштта цIи йолаш яр цу хана Аргун). Хьалхашка лаьтта декхар — ликпункт вIашагIйоллар. Амма, нахаца болх бе моттиг яцар. ТIаккха мануфактура йохкача тика да волча, яьсса латта цун амбар еха болх уж.

— Ахча мичахьара денад шоана? — Iоттар а еш, хаттар ду цо.

— ТIехьагIа хьагул а даь, оаха дIалургда хьона ахча.

— Iаарадовла са цIагIара, — хоададу цIендас юххера а къамаьл, — Шо йовсарашкомсомольцаш, са цIагIа аз чудутаргдац...

ТIаккха йицъяла йиш йий хIаьтта хьаьча кердача Кеной-Юртарча школе хинна комсомольски собрани. Цу март бетта дхьан сайран ког Iоттабе а моттиг йоацаш нах бар укхаза. Гулбеннабар юртара беррига къе нах. ХIаьта школа коа наIарашка, Iоттараш а еш, царех дош а ца хеташ белаш латтар моттигерча бIаьхийча наьха къонгаш. ФуннагIа даь а царца, дов даккха гIертар уж. Хьехархой истола уллув дIа а этта къамаьл деш латтар, боккха ши бIарг бола зIамига саг. Из вар комсомольски ячейка секретарь Дубаев Ювсап. Цо тIахьехар нах колхозе шоаш дIаязбайтара. Сои-сои дIаязве, яхаш истол латтача хьатIаухар къе нах. ХIаьта юххера колхозе отта лаьрхIарий список Iо а йийша, из хургъя е хургьяц къоастаде болабеннaчул тIехьагIа, гул мел беннараша «Хургья», аьнна цхьатарра кулгаш айдир.

Мамакаева цу собранех лаьца иштта язду: «Беднякаш-крестьянаш маисови гаьний лордашта юкъе елла самосад а увзаш, сатийна багIар. Оратора дувцачох чIоагIа теша ловра царна. Цхьабакъда, Ювсапа хургья яха трактораши косилкаши хIанз укх сахьате цун бе доаллача наьхата тIа мара яцар. ХIаьта цу хана колхоза доалахьа хиннар ер дар: ткъо говра, 5—6 нухи 500 хIама яа еза саги. ХIаьта Ювсапа карагIдаьлар нах тешабе, шийна тIехьабаха. Массане а цхьатарра колхоз вIашагIйолла, аьнна соцам тIайийцача ханна герз даьлар. Мамакаева лоаллаха вагIачо цIилеторгаца бе йоаллаю бусйоагорг хьаллотайир. Истола юхе садоалаш уллар комсомольски секретарь...».

Халача хьалашка болх баьб хьалхарча комсомольцаша. Кердача вахара никъ боаккхаш цар кходинзар цхьаккха а хIама, кхыметтел шоай вахар а. Нохчий йоазонхочоа дагаухараш дешаш кхетаду Iа керттердар — геттара цIена хинаб цу ханара комсомольцаш шоай уйлашца, къеча, мискача наьха вахар тоаде чIоагIа безам болаш хиларца.

ЦIаккха а бицлургбац вайна уж, хьалхара комсомольцаш!

М. РАМАЗАНОВА.

ВЕТЕРАНАШ КЪАЛАЦ

Имагожев Албаста Iалаудина — тIемеи къахьегамеи ветерана кастта 80 шу дуз. Укх шера апрель бетта 50 шу дизад из ленински парте мугIарашка вола.

Ираз долаш саг ва Iалаудин! Иразе я цун биографи. Дукха бIаргадайнад цунна дика а во а...

1928 шера Имагожев г. Орджоникидзе совпартшколе деша эттар. Из йистеяьккхачул тIехьагIа комсомола обкома инструктор волаш болх баьб. 1932 шера ший лоIамагIа Советски Эскаре гIулакх де вахар из.

г. Краснодаре хиннача Горски къаман дошлой школе дийшар цо 1934 шерага кхаччалца, из школа дIа-хьа хийцачул тIехьа г. Тамбове хиннача дошлой училище дIахо дийшар.

ДIахо из гIулакх деш хул Пятигорскерча 10 дивизена чуйоагIача 78 дошлой полке.

Цу хана Советски Эскаре чIоагIа эшаш бар эпсараш. Цудухьа дукхагIа эшшача дIа-хьа хьежабора уж. Из теркаме а эцаш 1938 шера Средне-Азиатски тIема округе гIулакх деш хиннав.

1941 шера 22 июне тревогах гIоттайир Имагожева батальон. Цигга хьакхайкадир фашистски Германи вай мехка тIалеталга. Иштта дIадоладелар тIема шераш.

Эггара хьалхара тIема операци Iалаудин чувоагIаш хиннача командно - курсантски группа чакхъяьккхар 1941 шера август бетта фашистски десант хIалакйир Таганрога юххе.

Цул тIехьагIа дукха ха ялале фронта командующе приказагIа цар подразделени Ростов лораяра дIахьожайир. Укхаза гIулакх деш хилар Имагожев 1942 шерага кхаччалца.

Цу шера Москве лакхерча эпсарий курсашка деша хьожаву из. ХIаьта уж йистеяьхачул тIехьагIа 24-ча дошлой полкана чуйоагIача эскадрона командиралла оттаву. Из полк чуйоагIаш хинна пхелагIа дошлой дивизи Сталинград лораеш моастагIчун духьала тIемаш деш хиннай. Цул тIехьагIа полка штаба начальника разведке гIоллара помощник ву цох.

Укхаза Имагожева айхха дакъалоац Сталинград бахьанце лоаттабеча тIем тIа. ХIаьта эггара хьалхара тIема совгIат а цига лу Iалаудина — «За оборону Сталинграда» яха медаль. Сталинград моастагIчох лораеш лаьттача тIем тIа денали къонахчали гойтарах гварде капитана Имагожев Албаста Iалаудина «За оборону Сталинграда» яха медаль лойла» аьнна яздаьд 1942 шера 22 декабре арадаьннача СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указа тIа. Цул тIехьагIа дукха а тIема совгIаташ тийннад Имагожевна.

Имагожев Iалаудина еннай иштта ЦIеча Седкъа орден, Даймехка ТIема I степена орден, «За боевые заслуги» яха медаль...

1945 шера г. Кенигсберге (Калининоград) дездир Имагожева Коталон ди. Цул тIехьагIа тайп - тайпарча моттигашка 1947 шерага кхаччалца эскадре гIулакх деш хиннав.

Дукхкхача балхаш тIа хиннав Iалаудин эскаре гIулакх даь цIавеначул тIехьагIа. ХIаьта 1962 шера денз «Электроинструмент» яха завод хьалъе болабеннaчарца хиннав. Назрановски районе из завод санна йолча йоккхача промышленни предприяте партийни организаце секретарь хиннав. Цул тIехьагIа ший шоллагIа дола цIа а хинна дIаэттача заводе тайп - тайпарча участкашка къахьийгад цо. Ше дIамел кхаьчача моттиге хьаьнала къахьегаш, кагирхошта массаза а хьокхам телаш хьавенав из.

Района, завода, коллектива юкъарча вахаре хьинаре дакъалоацаш хьавоагIа Имагожев. Из хержав района комсомола Совета председатель, райсовета депутаталла.

Сийрдеи цIенеи ба Албаста Iалаудина къахьегама никъ. Оаха доккхал ду из санна саг тха заводе къахьегам хинна хиларах, тахан а тIехьа тхоашцара бувзамаш цо хоада ца дарах.

Х. МЕСТОЕВ,
ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» яхача завода профкома председатель.

1988 ШЕРА ЯНВАРЬ—МАЙ БЕТТАШКА РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТО БАЬЧА БАЛХА ИТОГАШ

Потребителашцарча договорий кIийлен тIа пачхаьлкхен заказагеи духхьаларча бувзамашкеи хьежжа продукци лоаттаяра хьакъехьара договорни декхараш 1988 шера январь—май бетташка 97,1 процент мара кхоачашдаьдац.

Договорни декхараш 19,7 процент йолчар кхоачашдаьдац е хIара пхелагIча предприяте. дIа ца луш йитай 23,3 миллион сома маьха продукци.

1987 шера январь—май бетташка хиннaчоа тIакхийтта продукци 2,1 процент хилар.

Продукци лоаттаяра договорни декхараш кхоачашдар, продукци тIакхетара боарам (балхаш, даь гIулакхаш):

	Договорни декхараш кхоачашдар: План кхоачашъяра процент	дIа ца луш йиса продукци миллионий сомий маьха	Декхараш кхоачашдаьча предприятей даькъа процентащ	ТIакхийттача продукце боарам 1987 шера январа—мая процентаща
Ерригa а республике	97,1	23,3	19,7	102,1
Союзни карайола промышленность	96,7	19,6	37,5	99,4
Республикана мара йола промышленность	98,1	3,7	14,3	112
цунца:				
НГIАССР Министрий Совета карайола промышленность	97,7	0,7	8,3	117,9

Пачхаьлкхен приемка юкъейоалаяьча промышленни предприятешка юххьанца дIаелча юха ца ерзаеча продукцех дIа ца эцаш йисар 5,6 процент продукци, вешта аьлча 979 эзар сома маьха, шу доладеннача хана денз хьаьдда брак яь продукци 16 эзар сома маьха хилар.

1988 шера январе—мае республика предприятешка балха хьокхамаш укх тайпара даннеш йолаш да (проценташ):

	Продукци лоаттаяра договорни декхараш кхоачашдар	1987 шера январе—мае хиннaчунца бистача продукци тIакхийтта боарам
«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени	96,2	98,1
Ленина ордена «Грознефть» производственни объединени	100	95,2
«Грознефтемаш» завод	100	99,8
Карабулакски химреагентий завод	85,1	118,9
Грозненски газ чакхйоаха завод	100	97,5
Грозненски «Нефтехимзапчасть» завод	100	111,7
Гудермесски «Нефтехимзапчасть» завод	100	128,2
«Красный молот»	97	102,5
СССР 60 шу дизара цIерагIара «Оргтехника» яха производственни объединени	100	116,7
«Промавтоматика» НПО опытни завод	100	127,5
«Пищемаш» завод	83,7	72
ГI. Ахриева цIерагIара «Электроинструмент» завод	99,8	132
«Трансмаш» завод	100	92,4
Электромеханически завод	100	110,9
Гудермесски мединструментий завод	100	106,1
Биохимически завод	93,2	110,5
«Терек» яха мебельно-дахчах хIамаш ю производственни объединени	95,9	102,4
«Союзавцоматстром» опытно-экспериментальни завод	100	101
Электроремонтни завод	100	121,7
Цементни завод	100	103,7
«Стройиндустрия» объединени	93,9	95,6
Карьероуправлени	100	122,1
Ремонтно-механически предприяти	100	88,3
«Аргунводпром» производственни		
«Чечингушводстрой» ЖБИ	96,3	101,5
Аргунски завод	100	98,7
Хьун боахама министерство	99,4	103,7
«Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завод	100	99,2
Назрановски трикотажни фабрика	100	123,3
Производственни швейни объединени		
Кога гIирса фабрика	100	114
Ялата продуктай управлени	99,6	118
Экспериментально - механически завод	99,5	102,3
Маьлха-пекарнеи макаронни промышленноста управлени	100	107,2
«Чечингушстройматериалы» производственни объединени	100	104,9
Моттигерча промышленноста	89,6	92,8
Министерство	100	132,7
НГIАССР Госагропром	97,1	113,3

Продукци лоаттаяра договорни декхараш кхоачашдаьд: Надтеречни, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Ножай-Юртовски, Веденски районаша.

Договорни декхараш кхоачашдара эггара дукхагIа тIехьайисай: Сунженски, Шалински Малгобекски, Заводской, Ленински районий предприятеш.

Продукце керттера тайпаш хьадар

	1988 шера январе—мае хьадаьд	План кхоачашъяра процент	1988 шера январь—май 1987 шера январа—мая процентаща
Электроэнерги, миллионаш киловатт-сахьаташ	1272	—	99,1
Газ, миллионаш кубометраш	699	109	98
Ацетон, эзараш тоннаш	22,3	103	99
Фенолаш, эзараш тоннаш	34,6	103	100,2
Кхачан промышленноста эша технологически оборудовани, цунна йола запасной оатхалаш, миллионаш сомий маьха	5,4	78,7	84,2
Механизированни гIишлонмонтажни инструмент, эзараш	199	89	129
Цергаш йола манхаш, эзараш	255	96	83
Тракторни прицепаш, эзараш	5,9	93	87
Хьу араяккхар, (хьу кийчъю колхозаш йоацаш), эзараш кубически метраш	34,7	99	94
цунца:			
гIулакха йода хьу, эзараш кубометраш	25,3	100,4	94
Херх хьекха хьу, эзараш кубометраш	15,9	84	100
ГIишлош ю кирпишкаш, условни кирпишка миллионаш	61,8	85	87
Цемент, эзараш тоннаш	263,7	101	102
Сборни аьшибетона конструкцеш, деталеш, эзараш кубометраш	94,8	100,2	96

Оттаьча заданеел совгIа даьккхад 46 эзар тонн мехкдаьтта (газоконденсат а йолаш). 59 миллион кубометр газ, 64 эзар дал синтетически спирт, 3,7 эзар тонн цемент. Коача газ, доагаду мазут, бензинаш, медтехника, автоматизаце средствай приборaш хьаяра заданеш кхоачашъяьй.

Бакъда, заданегIа лаьрхIачул кIезигагIа даьккхад дизельни доагор, кIезигагIа хьаьй цементировочни агрегаташ, [illegible] геологоразведочни оборудовани, полиэтилен, синтетически дубитель, бутилови спирт.

Халкъа эша товараш хьадара даннеш ераш я:

	1988 шера январе—мае хьадаьд	План кхоачашъяра процент	1988 шера январь—май 1987 шера январа—мая процентаща
Пачхаьлкхен ресурсех изделеш, тоннаш	2584	111	103
Пачхаьлкхен ресурсех кхачан дежа даьтта, тоннаш	128	107	113
Пачхаьлкхен ресурсех хьаьна нахча, тоннаш	881	122	136
Пачхаьлкхен ресурсех шура лоархIаш йола мерзача шурий продукци, тоннаш	33873	109	111
Мерза йоацача шурий продукци, тоннаш	745	104,4	147
Консерваш, миллионаш условни банкаш	61,4	115	120
Сомий сокаш, миллионаш условни банкаш	45,1	112	119
Кондитерски изделеш, эзараш тоннаш	4,1	107	108
Маьхки маькхабулочни изделеши, эзараш тоннаш	49,7	99,0	101
Алкогольни доаца малараш, эзараш дал	577	102	125
Минеральни хий, эзараш ах литраш	10358	107	99,95
Тийга хIамаш НСО гIолла, миллионаш сомий маьха	5,8	98	104
Чухьа ювхаю трикотаж, миллионаш	4,2	100,5	124
ТIеханахьа ювхаю трикотаж, эзараш	294	108	135
Кога гIирс, эзараш	1070	109	106
Мебель (розничны маьхашка), миллионаш сомий маьха	14,0	97	103
Ардакхий гIовлеш йола аьшка майнгеш, эзараш	9,1	88	89
Металлически пхьегIаш, тоннаш	19,7	34	82
Бытовой химе товараш, миллионаш сомий маьха	6,2	101,6	86,5
Ловзоргаш, эзараш сомий маьха (розничны мах)	316	110,0	124
Шарикови авторучкаш, миллионаш	6,0	102	115

Халкъа эша товараш (алкогольни малараш доацаш) январе—мае хьадаьд 200,2 миллион сомий маьха (розничны мах). ДIадахача шера цу хана даьчул 28,9 миллион сомий маьха е 17 процент дукхагIа хьадаьд уж.

Шерах дIаяхача хана кхачан доаца товараш арахецара объединенейи предприятейи планаш кхоачашъяьй.

Бакъда, цхьайола предприятеш пхе бетта заданеш кхоачашъяра тIехьайисай. Халкъа эша товараш лоаттадара доккха декхар тIадисад: «Чечингушстройматериалы» производственни объединенена, «Красный молот», «Электроинструмент» заводашта, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединенена, «Терек» яхача мебельно-дахчах хIамаш еча производственни объединенена, доагора промышленноста управленена.

Арахецача изделей ассортимент кхоачашъяц. Изделеш дика яц яхаш, хоамаш ух. Халкъа эша товараш торгови организацешка хан-ханнахьа дIакхачийтац, дукхагIча даькъе бетта шоллагIчеи кхоалагIчеи декадашка кхоач уж.

Статистика Нохч-ГIалгIай республикански управлени.

Дикача нахах

ДЕГА БЕЗАБЕННА БОЛХ

Назрановски трикотажни фабрика кулгалхоша хестаеш йийцар сона швейни цехера ялхлагIча конвейера швея-мотористка Цечоева Лиза. Къаьстта чIоагIа тешал дир цунна № 1 йолча хIамаш тегача швейни цеха начальника Л. Балхаевас.

— Аз укхаза болх беча хана денз цкъа из гIалат яьнна, из цIийъяла езаш моттиг нийсъеннаяц сона, — йоахар цо. Дисциплина йолаш я из, цунга хьежжа дика болх а бу цо. Эхь-эздел долаш я. Цудухьа коллективо лоархIаш а сийдеш а я Л. Цечоева.

...Итт класс чакхъяьккхачул тIехьагIа дукха уйлаш яр Лизай дега кхесташ: «мичахьа яхача бакъахьа хургдар хьогI? Институте яхача е балха яхача?» Вешта, цу уйлаша из кхестаю-м дукха шераш а дар. ВIалла дийша а ялалехьа оттадаьдар цо шийна хьалхашка уж тайпа хаттараш. Юххера а Лизас тIайийца соцам бар: фуннагIа даь а балха дIаотталга.

«ЛерхIар-корадоагIа» яхаш да халкъа кица. Корайир Лизайна а ший балха моттиг. Таханарча дийнахьа дехке яьнна хIама а дац цун. Из яшаш я ший балхах а коллективах а.

1981 шера денз, ялхлагIча конвейере хIамаш тега мотористка йолаш болх беш хьайоагIа Л. Цечоева. Цхьа бутт, цхьа ди дIадахийтадац цо план меттел, социалистически декхараш а тIеххкхоачаш ца деш. Цул совгIа, цун карагIа чакхьювла продукци дика а хул.

Йоккха яц Лиза болх беш йола коллектив. Ткъеста болхлочох латтача цу коллективо доаха толамаш ерригача предприяте а эггара дикагIа лоархIаш да. Эггара цар аьттув боацаш хинача бетташта юкъе дIабаха май бутт бар. 103 процент мара хиланзар цу бетта цар балха хьокхам. Из а, укхаза дувцачох, уж бехке болаш хIама а дац. Цкъа-дале, эшшача хана царна эша кхоачам хьавIаштIехьа а баланзар, шозлагI-дале, фабрике хIанз а кхоачамбоацараш кIезига дац. Цар шоай низаца хьа ца даьр таханарча дийнахьа доацаш да укхаза. Из иштта хилар дIахо гуча а даьлар: фабрика кулгалхошеи партийни а профсоюзни а организацей хьалхалаттарашеи яхачох, цар хIанз а аьттув бац, е вешта аьлча, вIаштIехьадаьннадац, таханарча дено дIа ма дехара шоай болх вIаштIехьбаккха. Дукха да хIанз а, царга хьттача, предприяте кхоачамбоацараш.

М. МУТАЛИЕВ,
тха соб. корр.

Ширдаьннача гIулакхашца—лира къовсам

МАССАНЕ ДЕКХАР

Законага диллача динах тешарий бокъо я дина обществаш, группаш вIашагIйохка. Царна пачхаьлкхен органашка регистраци яь хила еза. Цу гIулакхо тешал ду законодательствас дIадехараш кхоачашде из раьза йолга, хIаьта пачхаьлкхено цун бокъонаш лора а ю.

СССР гражданий цхьатарра бокъонаш я политически, социальни, культурни вахаре дакъа лаца, закона хьалхашка динах тешар ца тешар, аьнна, бехктокхаме а ба. Цхьаькха а да. Советски къахьегама законодательствас бокъо лац дичах тешар, аьнна, из е кхыча балха саг дIа ца эцаш вита.

Уголовни законодательствас зулам дар санна лоархI балха, дешара заведене саг из цу е вокх динах тешаш вар, аьнна, дIа ца эцаш вуталга.

Цул совгIа, Закона тIа белгалдаь да шоай служебни декхараш кхоачашдеча хана дина законодательство толхадаь вола саг уголовни бехктокхаме оззал из зулам деце, дисциплинарни хьисапе из жопе озалва, аьнна. Масала, цу тайпара хила йиш я динах тешараша обществана регистраци е аьнна хьачуденнача ходатайствага ханнахьа ца хьажар, цхьаккха бахьан а доацаш ламаз деш дола цIа дIакъовлар дехаш лакхерча инстанцешка каьхат яздар.

Динах тешаш бараштa дилелабе бокъо яларца цхьана пачхаьлкхено царгара хьадех динах тешарашца мара цар шоай гIулакх ца леладар, цунца цхьана общественни порядок телха а ца еш, общества хьашташта, гражданий бокъонашта зе ца делга.

Дина обществашта, группашта регистраци е ца тугаш царна керте латтараш хуле, уж административни хьисапе бехктокхаме оза беза. Иштта бехктокхаме оза боагIа законодательства дIадехараш телха а деш вIашагIкхетараш, бераши кхелетараши юкъе а увзаш, дина обрядашца ювзаенна собранеши иштта литературнии кхыйолеи кружокаш вIашагIйохкараш. Цу тайпара моттигаш нийсъялийтараш бехктокхаме оза беза 50 сом гIод тохарца. Из тох райисполкомашкарча административни комиссе. ХIаьта динах дола законодательство телхаделга социалистически обществана кхерам тIатувсаш дале, из телхадераш уголовни бехктокхаме оза а тарлу.

Уголовни бехктокхаме оза йиш я киназ пачхаьлкхенах дIакъастареи школа цунах дIакъастареи законаш телхадеш хилча.

Уж законаш телхаделга сенах латт: динах тешарий организацешта болча пайданна нахагара низагIа ахчаш гуллaрах, дукккхача наха юкъе дIайоаржаяра лаьрхIа дина культах дола законодательство кхоачаш ца дара тIахьехаш йола листовкаш, тIахьехамаш, кхыдола документаш кийчдарах, уж дIадоаржадарах; общественни порядок телхаеш йола дина собранеши шествеши вIашагIъехкарах; законодательства бокъонаш телха а еш, кхелетараштa динаца дувзаденна дешар Iомаде гIертарах.

Дина культах дола законаш телха ца дайтара тIахьожам лоаттабеча кIезига кхоачамбоацараш нийсденнадац цу даькъе. Дукха ба вай республике динах тешаш бола нах. Регистраци яьча цхьан дина обществана учете йоаца 16 кхоач. Регистраци янза къаьстта дукха мурдий тоабаш я Ножай-Юртовски, Грозненски, Веденски, Малгобекски, Назрановски, Сунженски, Шалински районашка. Царех цхьаяраш антиобщественни маIан долаш я, дукккхача мурдий тоабашта керте латтараш дезала-бытовой гIулакхашта юкъе гIерт, шариIатеи Iадатеи дIадехарашкахьа динах тешарий вахар лостаде гIерт, кхувшбоагIарашта Iоткъам бу.

Цхьабакъда, дукккхача моттигерча Советий дина культех долча законодательства бокъонаш телха ца яйта декхарийла йолча цар комиссешта шоай юрташка динаца дувзаденна хьал мишта латт а хац. Дина законодательство телхадераш хьагучабахац, уж бехктокхаме озара де дезар дац.

Белгал ца даьккхача далац дина культах дола законодательство ца телхадайтара участкови уполномоченнеша а кIезига болх белга. Цар декхар да шоаш гIулакх деча участкашкара мурдий тоабаш хьагучайоахалга, закон телхадераш бехктокхаме озалга.

Лакхе аз белгалъяьхача районашка кIезига болх бу дина культех дола законодательство дIадовзийтара. Цудухьа дукхагIча дина керте латтараштеи цунах тешаш бараштеи (къаьстта юрташка) дизза довзац закона хьалхашкара шоай керттера декхараш. Укхаза къаьстта бехк тIабуж районий правоохранительни органашта.

Дукха еце а республике моттигаш нийслу ширдаьнна гIулакхаш хьаллувцарах уголовни зуламаш деш. Цу тайпара моттигаш нийслу Сунженски, Веденски, Назрановски, Малгобекски, кхыйолча районашка, вешта аьлча, динах тешараш къаьстта дукха болча.

Иштта къорIа бокъо лу йиъннега кхаччалца саг йоалае, 15 шу даьлча маIача саго саг йоалаеи 9—12 шу даьлча йиIиг маьре йохийталгеи, нускалах урдув доаккхалга.

«Дина авторитеташа» шоашта дIатIанийцай саг йоалаечеи йодачеи мах бара функцеш, цар динах тешарашка йоах шариIата бокъонех чIоагI ца даь саг йоалаяри йигари бокъонца дац. Нагахьа санна низагIа саг йодаяь моттиг хилча из йигачуни йиIийи даьшта юкъе дов эккха кийча дале, цигга «гучабоал» дина керте латтараш. ДукхагIча даькъе шинна оагIонна юкъе тоам бе вIаштIехьа а доал цар: йоI йодаяьчо урдув такхарца чакхдоал из.

Цудухьа хул кхалсаг йодаярах йолча хьалхарча следстве раьза боацараши эшам хиннараши боацалга. Кхалсага ше раьза а йолаш маьре енай оал, цу тайпара гIулакх нийсделча. ХIаьта правоохранительни органаша из бакъда е дац аьлча, бакъда оал кхалсага. хIана аьлча, из йодаеш тоам бара юкъе лийннача наха кхерам тувс цунна: нагахьа санна цо ше низагIа йодаяьй оале, шинна оагIорахьара цIий IогIоргда, аьле.

Масала, Назрановски района Аьлти-Юртарча М. Чегиевеи А. Костоевеи 1987 шера 4 апреле низагIа йоI йодайир, цох Костоева сесаг е дагахьа. Милице болхлоша йоI хьа а яьккха, ший дашка юха дIаеннаяр.

Цо еннача заявленех из йодаьчарна духьала уголовни гIулакх доладир прокуратурас. Бакъда, ах бутт баьнначул тIехьагIа йоIо цхьаькха заявлени язйир, ше низагIа а йодаьяц, раьза а йолаш Костоевга маьре яхай, аьнна.

ДукхагIча даькъе цу тайпара зуламаш ду «дина авторитеташа» дерригa а дIадужадерг-ма дий, аьнна. Из иштта ца хилча мишта кхетаде деза Назрановски районе 1986 шера 18 марте Т. Костоевеи М. Кодзоевеи даь хинна уголовни зулам. Цу шинне йоI йодаьй цунах Кодзоева сесаг е дагахьа. Из царгара хьа а яьккха, даьшка юха дIаяннай. ТIаккха цар 19 марте цхьаькха йоI йодаьй...

Ачхой-Мартановски районе Самашки яхача юрта бахаш болча Р. Азимова, М. Вугиева, С. Гечиева, А. Шарипова Наурски района Ищерская яхача юртарча Азимовна сесаг е дагахьа низагIа йоI йодаяьй. Суде йоIои цун наносеи дехар дора йоI йодаьраштa суд ца йир дехаш, шоаш тайнаб, йоахар цар. Укхаза а «дина авторитеташа» шоай болх чакхбаьккхалга гуш дар.

Ачхой-Мартановски района Катыр-Юртарча А. Адаева диъ бери сесаги яр. Долче, цо ший вешийна саг йоалаеш урдонна денна 1600 сом совдаьнна дацар дезала бюджете. Бакъда, наха леладер ца леладича ше валац, яхаш, суде дувцар Адаева. ХIаьта из уголовни зулам долга шийна ховш а дацар, цунах ше бехктокхаме озаргвий хацар, яхаш, киловзалаш увттайора цо.

Правоохранительни, партийни, советски органашца, къахьегама коллективашца айхха бувзам а болаш болх ца бой пайда баргбац дина культах дола законодательство телхадерашца лоаттабеча къовсаме.

С. ДЖУМАЛАЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР прокурора заместитель.

Перестройка: фуд новкъадар?

НАЬКЪАШТА ДОАЛ ЭШ

Укх тІеххьарча хана Назрановски районе бахача нахагара редакце дукха каьхаташ ух шоайцигара транспортнии гІашлойи наькъаш чІоагІа деха, готтига да, тротуараш яц, яхаш. Из бахьан долаш транспорт лелача наькъашка гІолла лела безаш хул гІашлой, цунца дувзаденна хатараш хулаш моттигаш нийслу. Районера дукхагІдола керттера наькъаш дуккхача хана денз капитальни ремонт ца ярах доккхий кІоагаш доахкаш да. Каьхаташ тІа дувцачох, да воацаш дитачарна тара да уж.

Районе нах бахача юрташта юкъе а городе Назране а бувзам лоаттабу автомобильни транспортаца. Цунца дувзаденна хьалхашка латтача декхарех керттерчарех цаІ да наькъаш мамогга дикагІа, хила деззача хьалаш тІа хулийталга Іалашдар. ХІанз укх сахьате районера автомобильни наькъаш 385 километр дІоахал долаш да, царех асфальти жагІеи билларaш — 320 километр.

Шерагара шерага дукхагІа хул наькъий боахамга дІайохийта капитальни вложенеш. Масала, цхьайтталагІча пятилетке керда наькъаш дахкара дІадахийтар 1937,1 эзар сом, капитальни ремонт еча дІадахийтар хилар 2007,8 эзар сом. Цу юкъа 27,1 километр дІоахал дола керда никъ биллар, капитальни ремонт йир 43,7 километр дІоахал долча наькъашта, текущи ремонт йир 90,3 километр долчарна.

Района наькъий боахам дикача хьала тІа хилийтара шийтталагІча пятилетка хьалхарча шин шера кхы а дукхагІа пайда ийцар капитальни вложенех. Наькъашта капитальни вложенеш еча 2854 эзар сом дІа а дохийташ, тоадир 56,3 километр дола наькъаш. Укх шера наькъашта ремонт еча пайда эца лерхІ 1344 эзар сомах. Царех 1144 эзар сом дІа а дохийташ, наькъаш тоадергда ДРСУ коллективо. ХІаьта РСУ коллективо деха наькъаш тоадеча дІадохийтаргда 200,0 эзар сом. РСУ болхлоша ремонт ергья, Назранерча Половинкина цІерагІча Пионерски яхача улицашта, хІаьта ДРСУ коллективо ремонт ергъя городал арахьарча наькъашта.

Гуш махиллара кІезига яц районера а городера а наькъаш тоадара хьахьежаеш а дІаухийташ а йола капитальни вложенеш, хІаьта а наькъашкарча хьалашка хьежача уж геттара кІезига я. Наькъий хьакъехьара проблемаши халонаши хІанз а тІехьа дукха я. Укх тІеххьарча пхе шера районе дехкадац керда наькъаш, цу гІулакха лаьрхІа лакхе латтача Советски органаша средстваш хьа ца хьежаярах. ХІаьта капитальнии текущии ремонт яра хьахьежаеш йола средстваш, де дезача балхашка диллача, геттара кІезига я. Хьахьожаяьча средствах керттерча даькъе пайда ийбеш яр ДРСУ коллектив я, хІаьта городера наькъаш тоадеча кІезиг-дукха цунах пайда эц РСУ болхлоша а.

Цхьабакъда, укхаза белгалдаккха дезаш да наькъашта еш йола ремонт еззача бесса йоацаш во еш хилар. Ремонт яь наькъаш шерага кхачалехьа деха дІаотт, юха а кІоагаш дІакъувлаш тоаде дезаш хул уж.

Цу дерригне а къаьгга хьахьокх ДРСУ, РСУ, заказчикий, жилищно-коммунальни боахама производственни управлене, совхозий кулгалхоша цу лоархІамеча проблема хьакъехьа шоашта тІалатта бехктокхам кхета ца беш хилар.

Цхьабакъда, района низаца къоастае низ кхоачаргбоаца проблемаш а йолаш я. ЧІоагІа эсала я ДРСУ, РСУ материально-технически база.

Вай мехкарча дуккхача городашка практика а хинна дІаэттад тайп-тайпара улицаш предприятештеи организацештеи тІачІоагІъелга. ХІаьта иштта еррига улицаши наькъаши тІачІоагІдаьд предприятештеи организацештеи. Цхьабакъда, финансови хьалаш хала долаш уж хиларах цар низ дІакхачац наькъашта ремонт е а царна доалде а. ХІаьта царна тІачІоагІдаь наькъаш дехаи вои хиларах уж бехказа а ца йоалийташ, дІахо а цу лостамагІа болх бе лерхІ.

Тахан газета оагІо тІа районерча наькъех лаьца материалаш кепатохача хана наьсархоша дех Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советагара 1989-1990 шераштa йола планировани еча хана наькъаш дахкараи долчарна ремонт яраи низ макхоачча шоашта дукхагІа капитальни вложенеш хьожаяр.

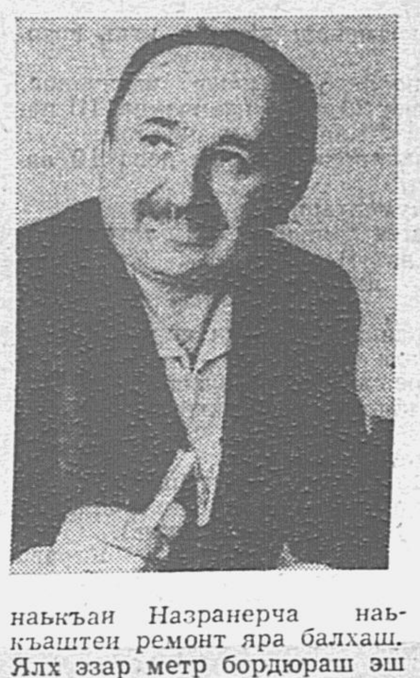
Транспортнии гІашлойи наькъаш тоадара кердадараш дахкара, дехача наькъашка лела транспорт йохаргйоацаш, зехьа доагора-смазочни материалаши доагори доадергдоацаш, авареш еш хатараш хургдоацаш гІулакхаш дара хьакъехьа шоашта хеташ дар а дича бакъахьа дар а дувцар дехаш массехк хаттар дир тха корреспондента районерча цхьайолча предприятей, организацей, учреждений викалашка, иштта шоай доалахьа машинаш ярашка. Цу хаттарашта жоп а луш, наькъаш тоадара, кердадараш дахкара перспективех, дувц цар тахан укх оагІо тІа.

«Моттигерча Советий материально - финансови таронаш наьха санна шеръе еза. ЙІаьххача ханна лаьрхІача нормативай ларда тІа моттигерча бюджеташта доходаш хулга Іалашде деза, из деча хана эггара хьалха уж йолча доазон тІарча предприятешкареи боахамий организацешкареи лохерча Советий бюджеташта хьачудоагІар дукхагІа а хулийташ. Уж моллагІчунна караяле а, предприятешцеи организацешцеи вІаши леладеча гІулакхий хозрасчетни, договорни, кхыйолча мероприятеех шерра пайда а ийбеш, территореш дегІайоалаяра дешаш къестадеча моттигера Іаьдала органаш бизза бехктокхам болаши шоай лоІамагІеи хулга хьаде деза. ТІатеІІа юкъера дІадаха деза Іаьдалеи управленеи лакхе латта органаш лохехьа латтача моттигерча Советашта кара долча гІулакхашта юкъегІертилга, иштта дуккха дола, ца эшаш дагабувлаш хилар а».

(XIX Ерригсоюзни партийни конференцена йолча КПСС ЦК Тезисаш тІара).

ТАНГИЕВ БЕК-ХАНА,

Назрановски наькъий ремонтно-гІишлон управлене партийни организаце секретара:

— «Чечингавтодора» чуйоагІача тха коллективо керттера кхоачашдеш дола балхаш да керда наькъаш дехкалга, долчарна ремонт елга, царна доал делга. Тхона тІачІоагІдаьд 209 километр дІоахал дола наькъаш. Царех 101,9 километр дараш асфальт биллаи бІаь километр дараш жагІа биллаи да.

Районе керда наькъаш дехкара, хІанз долчарна ремонт яра, царна доалдара керттерча даькъе тхона ахча хьежаду совхозаша, предприятеша, кхыча организацеша. Оаха наькъашка дерригa дІадохийтачох 30 процент дар, вешта аьлча 340 — 350 эзар сом Назрановски районерча организацеша тел.

Пятилетка хьалхарча шин шера наькъашка даь балхаш 2606,7 эзар сома маьха хилар, планагІа де дезараш 2588,9 эзар сома маьха мара доацача. 54,3 километр долча наькъашта капитальни ремонт йир, из дара дІадахийтар 1893,9 эзар сом, наькъашта доалдеча дІахийцар 347 эзар сом.

Наькъашта ремонт яра укх шера бИъ бетта план а толамца кхоачашъяьй.

ХІаьта а, дерригa тха гІулакхаш хила доагтІача бесса лел ала йиш яц. Керттера проблема — тха материально-технически база эсала хилар. ДРСУ йолча техниках дукхагІъяр физически къаеннеи тишъеннеи я. Тхона эша техника районерча организацешка яц. Масала, тхога яц лаьтта ІотоІалеш йола еза катоки асфальтобетонни тІаьна обработка яра эша автогударнатори. Техника къаьна хиларах, каст-каста из йохаш болх юкъагІбоах тха. Цунна эша запасной оатхалаш яц. Новкъостала кІезига-дукха лу тхона уж Назрановски агропромснабера, цхьабакъда, уж кхоачамболлаш яц.

Двутаврови балкаш ца хиларах кхоалагІа шу да Крепость — Наьсар-Керте яхача наькъана ремонт ца ю. Къаьстта мела лел Орджоникидзе — Грозный яхача наькъаи Назранерча наькъаштеи ремонт яра балхаш. Ялх эзар метр бордюраш эш цу участкашка, цхьабакъда, тхога метр а яц уж. Из дерригаш а Іаткъ план кхоачашъяра, къахьегам вІаштІехьбаккхара, ремонтни балхаш дика дара.

Укх шера тха коллектив самофинансированеи йиззача хозрасчетеи системага яьнна болх бе йолалуш я. Кийчон балхаш даьдаьннад. Аттестаци яьй болхлошта.

Укх шера апрель бетта денз наькъашта текущи ремонт еши, царга хьожаши, доалдеши я бригадни подрядагІа къахьегаш йола тха цхьа бригада. ХІанзлехьа а цхьайола эргалонаш хиннай укхаза. ДикагІа вІаштІехьбаьккхаб къахьегам. чІоагІъеннай бригадера къахьегамеи производственнии дисциплина.

Экономически реформа кердача хьалашка довлаш хиларца дувзаденна кхоачашду балхаш дикагІа хилийтара бола бехктокхам чІоаггІа айлуш ба.

ДРСУ коллектива дог доах лакхе белгалдаьха кхоачамбоацараш дІадахараи шийна материально-технически Іалашо елга тоадараи республикански «Автодора» управлене кулгалхоша новкъостал дергхиларга.

МЕСТОЕВ САЛАНГИРЕ,

Назрановски автотранспортни предприяте водителa:

— Ткъо шу дизад Назрановски АТП аз болх бу. Цу шерашка со рейсагІа лийнав МагІалбике, Яндаре, Пхьилекъонгий-Юрта, Долакха-Юрта, Сурхо тІа. иштта кхыча маршрутегІа, укх тІеххьарча хана Назрань - Перекресток яхача маршрутагІа лелаш ва. Со ала гІерташ районе наькъаш тоадара болх биц. Цхьацца балхаш ду. Уж дар фу пайда ба цар хьегаш дола къа, наькъаш тоадеча дІаухийташ дола паччахьалкхен ахча хила баха кхера санна довш хилча. Наькъашка динза дарг а доацаш, цар вІалла теркал а ца деш дола балхаш а кІезига дац. Уж лоадам боацаш хета хургла царна. Назране дІа а цига юха чу а ухаш районе мел ядача юрташка лелаш я маршрутни автобусаш. Нах тІаховшабе тайп-тайпарча моттигашка сецае езаш хул уж. Цу тайпара моттигаш белгалъяьха ца хиларах, наькъа юккъе сецаю уж. Соцаяьча автобуса юхе гІолла тІехъэккхача транспорто автобуса тІара Іовоалаш вола е цу тІа хьалвала сихвенна саг лозавеш моттигаш нийслу.

Районера моллагІа никъ хьаийцача, дика ба, аьнна, белгалбаккха цхьаккха бац. ГІа дІа мел баьккхача доккхий кІоагаш доахк. Цар чу ца тохар гІоне. юстара яла гІертача автомашинаша вІашагІа а кхийте авареш еш, нах лозабеш, боабеш дукха моттигаш нийсъеннай аз болх беча шерашка.

Шоай коара гІаж-боабашк, котам лозайнича е уж йоайича чІоагІа новкъадоал из гІулакх цар даьшта. ХІаьта наькъаш во хиларах боабеш латта нах-м шоай дезал, данана долаш ма бий. Царна хана жерахьа ерзаргйоаца чов хул наькъаш дехкарий бехкагІа. Дуккха шераш дІагІоргда байначар е лозабаьчар даьшта авари хинна моттиг а никъ а биц ца луш. КІеззига яь а дорожникаша цу гІулакха уйла йнча наькъаш хила деззача хьала тІа хулийтаргдар цар, хан-ханнахьа а дика а тоадеш, доаггІача хьисапе доалдергдар царна.

Со водитель хинна ца Іеш, мастер-дорожник а ва. Цудухьа долчча бесса дувцаргда аз районерча наькъашкара гІулакхаш, царна ДРСУ, РСУ болхлоша еш йола ремонт яьй алийта, моттийта еш я, цхьаккха хІама ца деш багІа ца алийтар гІоне. Ремонт еча хана дорожникаша наькъашка даьнна кІоагаш асфальт а билле дІакъовл, цул тІехьагІа догІа ма денгехьа кІоагаш цІен ца деш, гІомара ІотІабилла асфальт хьалбоал, кІоагаш шоаш хьалха хиннача бесса дус.

Наьсар-Керте юкъе гІолла чакхбаьнна дІабодача боккхача автомобильни наькъа тІа Іалаьмате дукха транспорт лел. Иштта автомашинаш лелача наькъа тІа тратуараш яц. Цудухьа нах наькъа тІа гІолла лел.

Назранера наькъаш чІоагІа деха хиларах тха АТП-ра рейсагІа араяьннача ткъаь автобусах, шоллагІча дийнахьа рессораш кагденна, воздушни подушкаш лийлха, е кхы технически бахьанаш нийсденна еха гараже йиса езаш хул ворхІ-бархІ автобус. Цул тІехьагІа, наькъаш во хиларах (иштта а тоъаш доаца) 30 процент бензин, доагора-смазочни материалаш зехьа йоаю. Соахка чІоагІа гІадбахар районе общественни транспорта тІа болх беш бола водителаш а шоай доалахьа автомашинаш йола нах а. Пожаркера денз КПСС Назрановски райкомага кхаччалца асфальт а билла, тоабир никъ. Наьха гІоздаьнна дегаш матардахар дукха ха ялалехьа. Цхьа шу а далалехьа цига мел билла асфальт хьалбаьлар. БІехача наькъа тІа Іобилла асфальт йІайха ха эттача е догІа дийлхача хьалбоал. Цул совгІа, тхацига бехкаш бола асфальт шийх тоха беззаш бола кІув дІа ца тохаш, вязкость йоацаш ба.

Аз дувцаш дар ца ховш бац дорожникаш, наькъаш тоадаьд алийтар гІоне цхьа бахьан тамагІа а дий пачча-хьалкхен рузкъа доаду цар. Цул совгІа, царна чІоагІа аьттув болаш хІама а да из приписказ яра. Наькъаш тоадаьд, яхаш хІара бетта, шера сводкаш тел цар, хІаьта районерча наькъашка хьежача, цу даькъе ер ма дий, аьнна, хьагуш хІама хилац. Наькъаш тоаде дезача организацей кулгалхошкара доаггІаш дар хьадехаи района партийнии советскии органаша. «Чечингавтодора» кулгалхоша. ТІеххьарчо лаьца позици-м кхетаеш а я, ше районерча ДРСУ-на дІаяла декхарийла йола еза каток, кхыйола наькъаш дехка техника дІа ца яларах, юхь яц цун царгара доаггІаш дар хьадеха.

Тха къамаьла юкъебаьхкар АТП водителаш **НАЛЬГИЕВ Мухьмад, ГАГИЕВ Яхьъя, ТАМБИЕВ Мовла,** уж а чІоагІа Іокад деха наькъаш дувцаш.

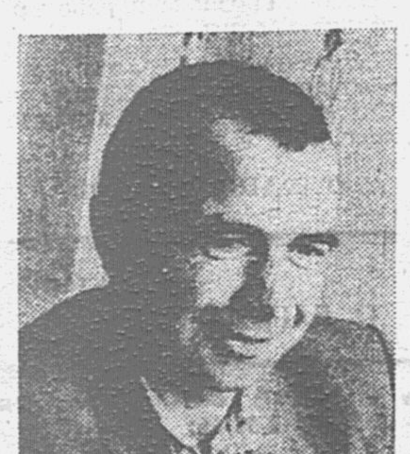
— Наькъашка асфальт буллача хана кулг-кара леласча катокаца мара ІотоІабиц из. Долче, цун дозал кхоачамболлаш дац боаггІача боарамагІа асфальт ІотоІабара. Цул совгІа, догІа делхача хана сецаргдоацаш дехьа-сехьа чулеста биллац буллаш бола асфальт. ТІаккха догІан хий наькъа тІа сои. Цудухьа сиха бох из.

Иштта наькъий йистошка булла жагІа а гІожа а технологи телхаеш булл дорожникаша. Из Іобиллалехьа йистошкара 20—25 сантиметр лаьтта хьал а даьккха, билла беза жагІа цар лаьттан тІа ІотІабулл. ТІаьдача хана цу тІа гІолла транспорт дІаягІача лаьтто из Іочубуаш санна Іокъайла боал.

Наькъаш дохаш хилара бахьанаш кхы дуккха а да транспортникаша дувцачох. Цхьабакъда, из гІулакх бокъалгахьа даккхара, царна доаггІача хьисапе наькъаш тоадайтара воалаш цхьаккха да вац. Хьагучох, къаьнача оамалаш тІара боалалац уж. Перестройкагахьа букъ а берзабаь, болх беш ба наькъаш дехкараш. Мел кхийстача а ворда чарх цхьан кІарга тІа ца сецача Іийна яц оалаш да халкъа кица. Из санна чІоагІа баргал а теха цкъа-м соцаергъя цар лелаю киловзал. Цунах тешаш ба перестройкана чІоагІа мутІахьа а болаш, из хьаллаьца бола района къахьегамхой.

КОСТОЕВ ХЬАЖМУРДА,

«Экажевский» совхоза инженер-экономиста:

— Юртбоахамера балхаш ший ханнахьеи дикеи чакхдоаккхача дуккхадар тийша да наькъащ дика хиларах. Ялат дІадувча, из чуэцача хана наькъаш во хиларо Іалаьмате доккха а зе ду боахамашта.

Материальни даькъе хулаш дола зе да шоашта нормагІа йиллача ханага кхаччалца болх а ца беш, транспорт йохаш, запасни оатхалаш зехьа йоаеш, доагора - смазочни материалаш доагор доадеш хилар. Ялат кІоага чу автомашина кхийттача бортех тІех а кхувсаш дов, коартолашта айп хул. Балха ха зехьа йоаю, болх бара графии телхаю юртбоахама технико.

Соахка ка бола ялат чуэцара отряд вІашагІъеллар совхозе. ХІара комбайнана тІачІоагІйир шиъ-кхоъ грузовой автомашина. Ялат чуэцара болх дика дІаболабелар. ЦІаьхха кхо автомашина ехар, телхар еррига технологически процесс. Из нийсделар коартолаш чуэцача, доакъар кийчдеча хана а.

Дуккха моттигаш хул транспорт йохар бахьан долаш паччахьалкхенна шура дІа ца луш. Кхычахьара хьатІабаьхка транспортникаш цецбувл, юрта, совхозе, райцентре деха наькъаш бІаргадайча.

Наькъаш деха хиларо дeча зенах дувцаргда аз. Цкъа ялат чуэцача хана социалистически яхь йоаржаяраи цунна итогаш яраи уполномоченнелла хьожавир со. Кийчйир яхьа условеш. Водителаш хьагул а баь, Іойийшар аз уж. Ткъо тонн ялат кхашкара дІаэзачоа — 5 сом, 80 тонн дІаэзачоа — тума премий лургья, яха дешаш Іодийшар аз. ТІаккха цхьан багара доагІаш санна водителаша сога аьлар: тхо дІахьа лела деза наькъаш дайнадий хьона, мел кІа улл цу наькъашка автомашинаш кІоагашка чуетталуш Іоиха? Пхи соми тумеи бахьан долаш машинаш йохаяь, бетта ремонте латта йиш йолаш дац тхо, яхаш дувцар цар. Наькъаш деха хилар бахьан долаш, чакх ца йоалаш йисар оаха дІайолаяь яхь.

Совхоза конторера баьнна Экажкъонгий-Юрта йисте ядача фермашка бода никъ тханцига керттера лоархІачарех а чІоагІа эшаш барех а ба. Геттара воча хьал тІа ба из. 1982 шера плана юкъе а бихьа, из никъ билла оттадаьдар. Цхьабакъда, хІара шера плана юкъера дІа а боахаш, таханарча денга хьакхаьчаб из. Тха совхоза ахархой цІенхаштта раьза бац Нохч-ГІалгІай АССР Госагропрома кулгалхошта. Ялх шу тІехьабаьнна бале а хІанз мукъагІа из билла чакхбаккхар дех оаха.

МЕРЖОЕВ ХАСМАХЬМАДА,

воккхагІволча госавтоинспектора милице капитана:

— Тха районе хиннача аварей кІоаргга анализ йича гучадоал 60 — 70 процент яраш водителий бехкагІа а йоацаш, наькъаш чІоагІа деха, доккхий кІоагаш доахкаш хиларах елга. Нагахьа санна наькъаш во хиларах водитела авари яьяле, цІенхаштта бехк бе беза, аьнна, хетт сона ДРСУ е РСУ кулгалхошта.

ДІадахача шера биъ бетта районера наькъаш во хиларах ткъо авари йир. Соахка авареш хиларах вийра бархІ саг, лозавир ткъаь шиъ. Укх шера цу юкъа яь авареш ткъеста я. Къаьстта дукха хул уж Назранера Москва—Баку яхача наькъа тІа дІатІайодача Свобода яхача центральни улица тІа. Цхьацца метр мукъагІа наькъа дехьеи сехьеи асфальт а билла, тротуараш яьхкача нийслургдоаца хатараш да уж.

Укх шера 16 мае сайриййна ворхІ сахьат доалача хана шоай доалахьарча «ГАЗ-24» яхача автомашинаца воагІаш хиннав М. А. Сапралиев. Свобода яхача улицагІа дехьа эккха енача пхи шу даьннача йиІига тІатехай цо ше лехкаш йола автомашина. ЧІоагІа хала а йолаш, больнице кхаьча йиІиг шоллагІча дийнахьа кхелхар. Хьажал шо, никъ беха хиларах, гІашлой наькъаш ца хиларах мел доккха хатар хиннад. Автомобильни наькъа шин оагІорахьа гІашлой наькъаш ца хиларахи транспорт лела никъ чІоагІа беха хиларахи ший доалахьарча «Нива» яхача автомашинаца воагІача М. Б. Гандалоева укх шера январь бетта Назрань-Карабулак яхача наькъа тІа Пхилекъонгий-Юрта кхаьча ший машина тІатехар нийслагІча классе деша яьгІача дешархочоа. Дукха юкъ яалехьа из кхелхар. Уж санна дола масалаш кхы дуккха а доаладе йиш я.

Йоккха промышленни центр а хинна дІаэттай город Назрань. Цунца дувзаденна тІа-тІа дукхагІа хул пассажирски автотранспортаца дІа-хьа кхувла безаш бола болхлой. Республике йоккхагІчарех цаІ йолча районе бахача наьха хьашташ кхоачашдара а боккха лоархІам болаш я наькъашца ювзаенна йола проблема тІехьа а ца тетташ къоастаяр. Цу даькъе доккха дукъ тІалатт района партийнии советскии органашта. «Чечингавтодора» кулгалхошта.

ЭКАЖЕВА ХЬАВАС,

Экажевски № 1 йолча юкъерча школа завуча:

— Ер барайтталагІа шу да укх школе хьехархо йолаш а укх тІеххьарча шин шера завучалла а аз болх бу. Ховш ма-хиллара, вай кхоане я бераш. Уж могашмаьрша долаш, Даьхенна мутІахьа долаш дага боацача балех лорадеш хьалкхедар дай-ноаной, хьехархой, еррига общественноста сийлен декхар да. Цу даькъе тхоай низ макхоачча бераш лорадеш, царна хьехам луш ба тха школа хьехархой. Цхьабакъда, тха низ дІа ца кхоачаш, тха бехкагІа доацаш, школа дешархошта чІоагІа новкъа а долаш, цар цІенача дегашта бохам беш а моттигаш нийслу тханцига. Царех лаьца кІезиг-дукха дувца безам ба са.

— Назранера хьабоагІа никъ тха юрта юкъе гІолла чакх а баьле, СурхотІа бода. Тха юрта гІолла чакхбоалача геттара готтига ба из. Цигга ягІа тха школа. Цул совгІа, цунна уллув гола тохаш ба из. ХІаьта автомобильни наькъа дехьа-сехьа тротуараш яц. укхаза дешархой дІа-хьа тІехьбувлаш хиларах хоам а беш, шорттига автотранспорт лелийтара оттаяь цхьаккха тайпа знак яц.

ТІаккха фу де деза дешархоша? Укх тІеххьарча цхьан шин шера массехк бер лозадаьд автотранспорто цу наькъа тІа. Царех я тха юрта вахача Муталиев Мехьте йиІиг, Альдиев ИбрахьІима кІаьнк, кхыбараш. Из ца хила тарлора тхона, юрта бахача дукхагІболча наха хетар доре. Юрта юкъе гІолла бодача центральни наькъана 100 — 150 метр мара гаьна а боацаш, Кен яхача хил дехьа наькъа тІа гІолла хьал е Іо цхьан оагІорахьа машинаш леларгйолаш гІулакх доре. Юртал арахьа уж шаккхе никъ вІашагІкхеташ ба. Долче, цига бе безар дукха болх а бац: цу наькъашка гІолла хьал е Іо мара машинаш леларгйоацаш ши знак оттаелга мара. Деш атта а долаш, наькъашка лелара кхерамзле хилийтара Іалаьмате боккха лоархІам болаш а гІулакх да из. ТІехьа а ца тетташ, цунга хьажа декхарийла я Назрановски райисполком.

Наькъашца ювзаеннача кхы цхьаькха проблемаех а кІезиг-дукха ала безам ба са. Тха юрта юкъе гІолла чакхдоалаш додача Шолжа тІа тилла доккха тІий да. Дукха ха а я из тилла. Цунга хьожаш а доалдеш а цхьаккха саг вац. ДогІа денача хана цу тІа сеца хий Іочуахийтара яьха хинна къоргаш дІайикъай, доккхий кІоагаш доахк цу тІа. Цудухьа догІа денача хана Шолжал дехьара тхо долча деша уха бераш сиха йоагІача автомашинаша бІеха хий е колд хьатехе, деша ца доагІаш юхацІадаха дезаш хул.

Цунах берашта хула бохам боацаш, мел чІоагІа Іаткъ из гІулакх цар знанешта. Цу деношка керда материалаш хьехаш а хила тарлу бераш. Цхьаккха тайпара а ла мегаргдолаш дац из гІулакх. Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш: тІаьна дехьеи сехьеи хьалъяь аьшкбетона балерий доакъош деха чуиха моттигаш я, хІаьта цига тротуараш ах метр мара йоацаш я. Иштта долча хьалашка сиха йоагІача автомашинех лорадале дена е бІехача хин цицхаш хьа ца кхетийта дена бер цига кІал гІолла доагІача хи чудаха тарлу.

Цкъа мукъагІа цу тІаь да ваьлча бакъахьа хеташ ба юрта баха нах. Аз лакхе дийца кхоачамбоацараш дІадаха яхаш дуккхаза лийткъаб юрта баха нах. Цхьабакъда, цар оаз дІахазац района партийнии советски органашта. Бетташ-бетташ кхера а баьттІаб оалаш да халкъа кица. Из санна тха дехар цкъа мукъагІа дІахозаргда, аьнна, хеташ да тхо.

Тха районе бахача наьха шоай доалахьа эзараш легкови автомашинаш я. Цар даьша хІара шера дукха налогаш тел. Из ахча наькъашка дІадахийтара телаш да. Бакъда, цох укхаза пайда ийбац.

Каст-каста тханцигара асфальтови наькъаш дохара цхьан бахьанах дувца безам бар. 24 мае Свобода яха никъ тоабеча хьа а бена бІайхха боллаш Іобоассабир пхе автомашина асфальт. Цхьабакъда, делкъел тІехьагІа цхьа сахьат даьлча а латташ бар саго кулг ца тохаш. Шелбенначул тІехьагІа харцахьа-бакъахьа из дІакегабарах хургдар фуд кхетаде хала дац.

Редакцегара:

РЕДАКЦЕГАРА: Массане а юкъара гІулакх да керда наькъаш дехкалга, долаш долчарна лерттІа доалделга. Долче, техника, механизмаш яц, цудухьа тха вІаштІехьдалац доаггІача хьисапе наькъашта доалде а уж тоаде а, яхаш бахьанаш а увттадеш, бехказа бала а ца гІерташ, шоай долаш долча кхоачамех бизза пайда эца хьажа декхарийла ба ДРСУ кулгалхой. Нагахь санна из цар дой тахан санна деха, кІоагаш доахкаш, хІалак хинна хургдац районера наькъаш. Уж промышленни предприятешта, гІишлони транспортнии организацешта, совхозашта доалдайта, тоадайта тІачІоагІдаьд яхарах пайда бац, цу даькъе царна тІалатта бехктокхам ай а беш, доаггІаш дар царгара хьа ца дийхача. Дог долаш вола саг велхаргволаш Іалаьмате чІоагІа телха дола наькъаш тоадара каст-каста субботникаш хІана дац районе бахача къахьегамхоша. Цу гІулакха керте отта еза укхазара партийнии советскии органаш чІоагІа сатийна ягІа. Да воацаш кха а мегадац, шиш боацаш дезал а мегабац, яхаш да халкъа кица. Долче, цу органаша шоай оагІонгахьара мело ярах иштта даькъаза даьннад районера наькъаш.

Цхьабакъда, цу лоархІамеча гІулакха, тха бала бац аьлча санна, юстара яьннай совхозаш, юртсоветаш, Назрановски жилищно-коммунальни боахама производственни управлени (ПУЖКХ). Цар инициативагІа даьхка наькъаш дац районе, хІаьта ремонт еча а лоадама дакъа лацац цар. Эггара хьалхарча даькъе наькъех дог а лазаш, оарцагІъяла декхарийла яраш уж яр. Хетаргахьа, законагІа шоашкара доагІаш дар хьа ца дехандаь сатийна Іеш я уж. Къаьнача хьисапе къахьегар тІара йоалалац уж. Цхьабакъда, цу санна долча гІулакхий овлаш тедаргхилар къаьгга хьахьекхад мехка шерра яржаш латтача эргалонаша.

ОагІув кийчъяьр тха спецкор.
Б. КОСТОЕВ.

Театр

Вайцига — гастролешка

Духхьашха шун городе 1 июле денз 31 июле кхаччалца гастролешка хургда Амура тIарча Комсомольска драма театр.

Грозне бахача наха ховш да тха городах мехко мел поэтически цIераш тийхкай! Къонала город, къонахчала город, комсомольски сийлен город, ший тайпара биографи йола город, кхыяраш. Цар ерригнеша бакъду хIанз вай мехка вахара хьисап.

Города байракха тIа йоахк Ленина, Октябрьски революцен орденаш. Горожаний къахьегама турпалали къонахчали, социализм хьалъеча, Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа карагIдийнараш бахьан долаш тийна совгIаташ да уж.

Города истори дIадоладелар 1932 шера Амура тIера ша дIабоаллашехьа а зIамигача юрта йисте цун берда тIа цу хана геттара гаьна хийттача Москвера, Ленинградера. Дона-тIарча Ростовера, Одессера, кхыйолча дуккхача гордашкара шоай лоIамагIа комсомольцаш хьабахкарца. Социаьча хьунагIа диг тохарца дIайолаелар цхьан ноахала дагадоагIачогIа хьахинна гаьнарча Малхбоален йоккха индустриальни культурни центр, берригача мехка сийле а хинна дIаэттача города биографи.

Амура - тIарча - Комсомольска турпале гIулакхаш къаьгга хьагойтад Советски прессе, литературе, искусстве гIолла, иллешка. Массанена а дика дагадоагIа «Къонахчал» яха В. Кетлинске роман, С. Герасимова «Комсомольск» яха цIихеза фильм, А. Арбузова «Город на заре» яха пьеса, кхыяраш.

Къонала города истори айхха бувзам болаш да советски пачхаьалкхен истореца. Иштта вIашагIа къаста йиш йоацаш я тха городеи театреи кхелаш а. Театр хьахулача доккха дакъа лаьцар ударни гIишлош хьалъеча артисташ - профессионалаш хьожабаьча ВЛКСМ ЦК. Цун йоакхо йир СССР халкъа артисташа И. Москвина, С. Герасимова, Г. Макарова, Н. Крючкова, Н. Черкасова.

Хьалхарча шерашка атта дацар. ХьунагIа, гIишлон котлованашка, первостроителий палаткашта хьалхашка хьалъеттар афишаш. Топпарах яьча театра здане чу хинна ца Iеш, Приамурья поселкашка, юрташка увттайора спектаклаш. Комсомольскера актераш ухар Лазарева мысе, Сахалине, Камчатке, Магадане, кхычахьа. Театро ший гастрольни наькъаш дехкар Колымски трасса тIа гIолла а.

Тха театра идейнии художественнии принципаш къоастаеш йола уйла я хIама хьакхоллаш воаллача сагах, истори хьадечох. Театра репертуаре массаза а хиннай шоай ханаца йоагIаш йола Советскии дунени драматурге дикагIйола произведенеш.

Хоалуш къонъеннача тха творчески коллективо укх тIеххьарча хана дика толамаш даьхад. 1982 шера театр хиннад Москвеи Ленинградеи гастролешка даха. Тха спектаклаш, репертуар, режиссуреи труппеи белгалъяьккхар СССР культура Министерства совгIаташцеи баркалашцеи. «Амур-батюшка», «Амурски фаьлг» яха спектаклаш 1984 шера белгалъяьхар СибарегIеи Гаьнара Малхболеи турпале карерзаярах йолча спектаклей республикански конкурса дипломашца, хIаьта В. Шукшина «Юха цIаверзар» яхача дувцарагIа театра керттерча режиссера В. Паршукова оттаяь сценически композици Москве хиннача къоначa режиссерийи актерийи балхий Ерригроссийски хьажара-конкурса лауреат хилар.

Театра труппа хIанз къона яле а, йоккха опыт йолаш я. Коллектива дикагIйола традицеш лорае гIо ду боккхагIболча актераша, ветеранаша РСФСР заслуженни артисташа В. Барскеи Н. Ярцовеи, артисташа В. Волкова, Р. Шаховскойс, Г. Барске кхыбараша.

Ветераний кхоллама позицеш хьал а лаьца, болх беш ба зIамагIбола артисташ Е. Долгашов, А. Шутов, Т. Брагина, В. Лужкин, Т. Ермолаева, Л. Лелькин, кхы дуккхабараш.

Эггара хьалха Грознерча зрителашта оаха гойтаргья вести», «ГаьнагIа... ГаьнагIа... ГаьнагIа...» яхача пьеМ. Шатрова «Диктатура совести» яхача пьесаш. Шатрова «Диктатура сосех театра керттерча режиссера В. Паршукова оттаяь спектаклаш.

Тха гастролий программера ерригаш хIана яц, аьнна йола спектаклеш безамах йола лирически комедеш я: В. Арро «Сийна сигале, хIаьта цу чу морхаш», Брагинскеи Рязановеи «Аморальная история», В. Константинова «Стихийное бедствие», кхыяраш.

Тхоай театра репертуар шоана езалургхиларга дог доах оаха. Цудухьа шуга сатувсаш а да тхо, тха хьамсара зрителаш!

Л. ГОНЧАРОВА,
Амура - тIарча - Комсомольска драма театра редактор.

СУРТА ТIА: «Стихийное бедствие» яхача спектаклера сцена. (Аьрдехьара аьттехьа артисташ Ю. Красик. З. Кинко, Г. Барская, В. Волков).

Л. ЛЕЛЬКИНА сурт.

МУЗЕЯ ЗАЛАШКА

Укх деношка П. Захарова цIерагIча изобразительни искусствай музея выставочни зале хьайийллар декоративно-прикладной искусства самодеятельни говзанчий республикански высставка. Тайп-тайпара дар музее хинна балхаш. Уж да живопись, графика, дахчан хир даккхар, кхыдараш.

Ткъо совгIча мастера цхьа бIаьи ах бIаьи гаргга шоай кулгашца хьаяь хIама оттаяьяр музее.

Выставке баьхкарий теркам тIаозаш дар. Т. Коршикова этюдаш И. Ковалева декоративни поделкаш, Х. Исаева дийхка сурташ, кхыдараш.

Самодеятельни кхолламхошта а из гIулакх дезараш та а доккха цIей хиннадар, цу тайпара выставка хьаелларах. Шоай творчество дуккхача наха бIаргаяйта, езаялийта йиш хиларах боккхий бора цар.

Из санна йолча выставке духхьашха дакъа лоацаш бар дуккхабараш.

Халкъа кхолламеи культпросветбалхеи республикански Iилма-методически центро дукха къахьийгадар халкъа кхолламхой балхаш дуккхабарашта дIадовзийта, царех пайда ийбайта гIерташ.

Х. ГИРЕЕВА.

СИЙ ДАЬККХАД

Тахан вай мехка хулаш латта дика хувцамаш чIоагIа дего къоабалдеш хиларо яздайтад тхога ер письмо. Фу хургда бахача наьха хьашташ кхоачашдарал дикагIа. ХIаране ше къахегача балха участке перестройкана ма хулла дукхагIа дакъа юкъедахьа гIерташ къахьег оаха. ХIаьта балха ди чакх а даьнна цIадийрзачул тIехьагIа керда газеташ, журналаш деша, радиога ладувгIа безам боагIа. ТIеххьарчох аьлча, тха Нестеровская яхача станице радио-бувзам лерттIа вIаштIехьбаьккха дукха ха яц.

ЦIаккха тоаяь яргйолаш яцар из радиолини нагахьа санна бувзама узле мастералла дукха ха йоацаш болх бе вена Умаров Хьамид тохавенна вецаре. Духхьал цун «дошо кулгаш» бахьанце хIанз ерригa станица бахача наьха радиопередачашка ладувгI таро я.

Атта вIаштIехьдалaнзар из гIулакх — дуккха материалаш эшар, къавстта тоъаш дацар бIоагIий. Цхьабакъда, ше дIадоладаьр кхоачаш ца деш тIехьашка валанзар Хьамид. Тахан оаха дег тIара баркал ях Умаров Хьамида иштта тхоай йоакхо ярах.

Сунженски района Нестеровская яхача станице баха ГЕРОЕВГIАР, ХАМХОЕВГIАР, МАХОТКИНОВГIАР АРЧХОЕВГIАР, АВДЕЕВГIАР.

СПОРТ

БОКС

ДIадахача деношка Оренбург яхача городе чакхъяьлар Российски Совета ВДФСО профсоюзий боксагIа йола чемпионат.

Цига дакъа лоацаш вар районашкара, областашкара, краяшкара, автономни республикашкара 206 саг.

Вай республикера яхьашка дакъа лоацаш хиннав тайп - тайпара дозал категори йола виъ боксер.

Эггара дикагIа лайзар 65,3 кг дозал категори йола Махаури Салавди. Из диазза лайзача кхозза котваьлар, шоллагIа моттиг а яьккхар. Юхевиса кхо боксер цу чемпионата призераш ца хулаш бисар.

К. ЕВЛОЕВ.

ВОЛЕЙБОЛ

ДIадахача шоаттеи кIиранни деношка г. Грозне «Красный молот» яхача завода спортивни зале чакхдаьлар «А» классагIа йолча вай подгруппе РСФСР-е гIолла хьалхар моттиг яккхара тIеххьара 2 ловзар. Цига «Автомобилист — Грозный» лайзар «Торпедо — Челябинск» яхача командаца.

Цу яхьашка вай волейболисташа хьалхара моттиг яьккхар. Вай волейболисташ шозза а котбаьлар, хьалхарча дийнахьа счет 3:2 йолаш.

Чемпионат чакхйоаллаш вай команда ший подгруппе 3-гIа моттиг яьккхар, Тулереи Оренбургереи командаш хьалха а йоалийташ.

Россе «А» класса цхьоалагIча лиге йиса бокъо яккхара тIехьа вай команда 1—4 июле городе Пензе Челябинскерча, Московски областерча командашца юха ловза езаргья.

* * *

Малхбузерча электростанцей спортивни зале 10—11—12 июне чакхъяьлар маIача наьхеи кхалнаьхеи волейболах ловзаш юрташкара хьалхара спортивни яхьаш.

Финале дакъа, лоацаш хилар маIача наьхеи кхалнаьхеи командаш. МаIача наьха командашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Шелковской районерча волейболисташа. Цар 1—2 моттиг яьккхар финале, счет 2:0 йолаш, эшабир Урус-Мартанера волейболисташ. 3—4 моттиг яьккхар Гудермесерчеи Грозненскии районий волейболисташа.

Финале шоллагIа моттиг яьккхар Назрановски районерча кхалнаьха волейболистий командаша, Наурски районера команда эша а еш. КхоалагIча лагIа тIа баьлар Гудермесски районера волейболисташ, 4-гIа моттиг яьккхар Грозненски районерча волейболисташа.

Яхьаш чакхйоалаш докъошхошта а командашта а Сийлен грамоташ а деза совгIаташ а тийлар.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА.

Алиева Тамара Шугаиповна

Республика театральни искусстве доккха хатар хиннад. 64-гIа шу долаш кхелхар НГIАССР халкъа артистка, РСФСР заслуженни артистка Алиева Тамара Шугаиповна. Вахарера дIаяхар къаман театр дегIакхувлача доккха дакъа юкъедихьа, цунна къаьстта ший тайпара талант дIаенна актриса.

Т. Ш. Алиева 1924 шера яьй. Из 1938 денз сцена тIа болх бе йолаелар. Къаман театра сцена тIа цо А. Корнейчука «Любовь Яровая», М. Ю. Лермонтова «Бэла», М. Шамхалова «Маьр-нана», Ж.-Б. Мольера «Лекарь по неволе», К. Гольдоне «Гостиница цIен-нана», «Шин аьлан Iу» яхача пьесашка бIарчча галерея сийрда, дагар яргйоаца образаш хьакхеллай.

Т. Ш. Алиевай кхолламе къаьстта моттиг дIалоац къаман драматургий произведенешка ловзаяьча ролаша. С. Бадуева, А. Хамидова, И. Базоркина пьесашка цо хьакхелла ПIаьтIамата, Совдата, Тамарай иштта кхы а дукхачар образаш Нохч - ГIалгIай театральни летописе дикагIйола оагIонаш а хинна дIаэттай, царца актриса массанена яйзай, езаеннай.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIема шерашка актриса турпала - патриотически спектаклашка, Советски Эскара бIухошта лаьрхIа увттадеча шефски концерташка дакъа лоацаш хиннай.

Актриса берригa сценически кхоллам кIоарга творчески вахарера бакъдар, довза, хьахьокха гIертарца белгала бар. Цун ролаша вай заманхой нравственни хозал хестайора, уж вахар чIоагIдарца, нахацарча безамца сийрдайоахар, Т. Ш. Алиевас уж шийх доахкача дикача гIулакхашца хозйора, царца сага бочагIа йола оамалаш хьахьокхар.

Актриса низ, хьинар, иштта ший тайпара говзал, дика дог кхо ца деш наха дIалора, ший геттара йIаьхий творчески а вахара а опыт кагирхошта дIайовзийтар. Денал а хьадда гIулакхаш чакхдоахилга а дIадийхача цкъа хержача наькъа, кхела, театра мутIахьа йолаш чакхъьлар из. Алиева Тамара Шугаиповна, дика артистка, дог цIена, Iинерза саг тхона цIаккха йицлургъяьц.

Новкъостий группа.

КЕРДА КНИЖКА

«ДЕГА УЙЛАШ»

(Рецензи)

Угурчиев Азмат-Гире цIи йовзаш я поэзи езарашта. Цун стихаш кепаетташ араювл «Лоаман Iуйре» альманаха тIа, «Сердало» газета оагIонаш тIа. Уж ешаш хаза йиш я радио- телепередачашка. Угурчиева цхьацайола стихотворенеш ларде ехкаш иллеш яздаьд моттигерча композитораша.

Дукха ха йоацаш Нохч-ГIалгIай книжки издательствос арахийцад «Дега уйлаш» яхаш цIи йола поэта аргIанара книжка.

Керда книжка бе доллаш дешачо лерхI цу тIара шийна хьалха ца йовзаш хинна къайленаш гучаяха, йоазонхочун бIаргашца дунена хьажа, ший уйлашца цун уйлаш йиста.

МалагIа башхалонаш я Угурчиева кердача книжка тIара яраш? Ала мегаргда, темай доазув шерденналга, юкъеяьхкай керда мотиваш, дикача оагIонгахьа йийрзай метта стиль, хоалу формаи чулоацамеи цхьоагIале.

Стихай лирически турпалхочо шийна теркам тIаоз наьха хьашташ кхоачашде гIерташ, парех дог лазаш хиларца. Из массаполча хIаман зем боаккхаш саг ва. Дукха йолча событешта юстара ца латташ, царна юкъе айхха дакъа лоац цо. Заман теш, машара тIехьа хьинаре къовсам лоаттабеш, безама, камаьршал екаеш ва из.

Истори, тахан вай дахаш йола зама — из я Угурчиева дуккхача стихай тема. Поэта вай теркам тIаоз дIаяхача замана, хьахьокх адамо цу хана лайна бала, хало. Кердеи шареи хIамаш вIашдухьалъувттадаро таро хулийт къахьача ширача заман гIулакхаш гучадаха, уж дикагIа довза. ТIахьех тахханарча сийрдача вахара хам а бизза мах а бе. Цу стихаша гойт вай халкъо тахананга бена хала никъ. Ишттачарех я «Оаш сий делаш», «Йоврgьяц сийле», «Доккхал ду аз». «Елар кхалсаг...», кхыяраш. Цу стихашца бувзам болаш я йоккха йоаца «Къонахчал» яха поэма. Цу тIа автора ювц вай мехка хиннача революцен истори, халкъо Деникина бIуна духьала баьча тIемах. Язду къонахий а кхалнаьха а майралахи деналахи.

Маьржа, маьржа,
гIалгIай кхалнах,
Цу ханара мехкарий.
Хийла везар веллар
лаьттах,
Хийла дайра шоана цIий.

Поэма тIа дувц халкъий доттагIалах. Из керттера бахьан долаш революце хана а Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа цо котало яьккха хиларах.

Эрсе, нохчо, хIире,
гIалгIа —
Халкъо доаккхал даь
къонгаш.
Дукха ба уж тахне бахьан
Вежарий кашамашка
боахкаш.

Поэт бе-башха доацаш вац дунен хьал. Машар ца хилча йиш яц сатийна къахьега, дог даха, маькхаш ятта, бераш кхеде. Из я Угурчиева машара тIехьарча, тIема духьаларча стихай лейтмотив. «Ма дика дар» яхача стихотворене тIа авторо йоах:

МоллагIа хало кийча вар
со такха,
ТIема Iазап тIера доаларе.

Сборника тIа дешархочоа кораергъя безама лирика а. Цу стихашца авторо ювц вIашагIкъастара гIайгIа, хьежара гIозал. Дагабоаллам. Ираз. Иштачарех я «Iа зийнадац», «Хьо дIаяхар», «КIажарг йола кхалсаг», «ЙоI лувчаш йоалл», кхыяраш.

Поэта бIаргашка дуккхазза увтт дIадахача халача берала денош. Бакъда, ший кхела леткъаш вац из. Дег чу охцал яц. Цо хоза хеташ дувц ше бийсан говраш йоажае ахар, вошас ше абат деша Iомавар.

Дог тохадолийташ я «Дагадера» яха стихотворени. Маькха когаш тIабетта бер бIаргадайча поэта цIаькха дагадох ший берал.

Дагадера тIом чакхбаьнна
шераш,
Канаш лохъо кхай тIа
се иха.
Из сай нана моцал ялар
кхераш,
Киса бехкаш айса мукх
кхихьа.

Книжка оагIонаш тIа дешархочоа кораергъя эзделах, камаьршалах, волах йола философски уйлаш. Цо хеставу хьаьнала къахьегаш, наха накъавсалаш вахаш вар.

Сборника тIа иштта я Iаламах, ваьча моттигах, поэта декхарех йола стихаш. Ала доагIа, дикача стихашца цхьана «Дега уйлаш» яхача сборника тIа кхоачамбоацараш а нийслулга. Цхьайолча хана инверсеш юкъекхухь автора. Масала, хьаэцаргья я вай. «Фу дар ца оалаш дисар...» яха стихотворени.

Тахан мелча кхы
маргдац аз,
Аьле дош цо шийна лора.
Цул тIехьагIа вувлаш гар,
Эзарза вера ухаш гора.

Цул совгIа нийслу кхыдола гIалаташ а: риторика, описани, дукхагIа йола рифмаш алхха хандешаех латт, иштта кхы дI.

ТIеххьара ала лов «Дега уйлаша» шоаш еша ловр лохаргва, аьнна.

М. АХИЛЬГОВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 22 йолча юкъерча профтехучилища 1988—1989 дешара шера дешархой дIаэц.

Училища автотранспортни предприятешта лаьрхIа квалифицированни специалисташ кийчбу укх специальностех:

1. Автомобилашта ремонт яра вола слесарь, автомобила водитель — дешара ха I шу.
2. Электрогазосварщик, автомобила водитель — дешара ха I шу.
3. Производства тIера а воаккхаш. «ВС» категорех йолча автомобильни средствай водитель — дешара ха 5 бутт.
4. «ВС» категорех йолча автотранспортни средствай водитель — сайрийна 5 бетта деша деза. ДIаэц Советски Эскаре гIулакх даь баьнна цIабаьхкараш.
5. Юртарча электрически станцешта электромонтер, автомобила водитель — дешара ха I шу.

Деша дIайийцарашта 30 сом стипенди лу, общежитеца Iалашбу.

ТIехдика училище яьккхараш мехка ВУЗ-ашка деша хьожабу.

Деша оттаеш е каьхаташ эш:
1. Паспорт.
2. Дешарах дола документ
3. ЛаьрхIа водителашта йола медицински справка.
4. 3х4 бустам бола ялх сурт.

Занятеш 1988 шера I-ча августе денз дIайолалу.

Училища адрес: 15 молсовхоза Центральни усадьба, СПТУ-22. Цига «Центральни рынкерча» автостанцера рейсови автобусаца ваха веза. Телефон: 5-45-2-21 е 5-45-2-17.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Учета механизаци яра Грозненски техникуме 1988/89 дешара шера заочни отделене деша дIаэц (юкъерча школа базе) укх специальностех:

Техник учета механизаци яреи вычислительни балхаш дареи. Дешара ха — 2 шуи 7 бутти.

Бухгалтер (промышленносте болх бара).

Дешара ха — 1 шуи 10 бутти.

Статистик (госстатистика органашка болх бара).

Дешара ха — 1 шуи 10 бутти.

Техникуме дIаэц дIаоттара экзаменаш толаме дIаеннараш.

Экзаменаш дIаяла ца езаш мукъабоал дошо, дото медаль а йолаш юкъера школа яьккхараш.

Юкъерча школа базе дIаотташ ер экзаменаш яла еза: эрсий мотти литературеи (сочинени), математика (багахдувцаш).

Заочни отделене экзаменаш дIаэц кхаь потоках:

1 поток — 10 июне денз 20 июне кхаччалца, II поток — 10 июле денз 20 июле кхаччалца, III поток — 10 августе денз 20 августе кхаччалца.

Заочни отделене заявленеш 3 мае денз 10 августе кхаччалца дIаэц.

Деша отташ ер документаш эш:

1. Директора цIерагIа заявлени (из техникуме лаьрхIачa бланка тIа язъю).
2. Юкъера школа яккхарах дола документ (подлинник).
3. (86-у) форма йола медицински справка.
4. 3х4 см бустам бола 4 сурт.
5. Предприяте, учреждене, организаце кулгалхочо кулг яздаь йола къахьегама книжка тIара выписка.
6. Балха волчара характеристика.
7. Цхьан формах йола направлени (промышленни предприятеша е юртбоахама предприятеша, организацеша техникуме деша хьожабаьчарна).

Техникума адрес: 364060, г. Грозный, Кирова пр., 8, ГТМУ.

Телефон: 7-11-91, заочни отделени.

ДЕША ДУВЛА!

Х. Нурадилова цIерагIча пачхаьалкхен нохчий драматически театрои пачхаьалкхен гIалгIай драматически театрои нохчийи гIалгIайи мотт а ховш, юкъера дешар дийша нохчийи гIалгIайи кагий нахи мехкарийи Воронежски искусствай института Нохч-ГIалгIай студе актерски отделене деша дIаэц.

Деша дIаэцара тураш теникий театра помещене хургья. Хьалхара тур — 1988 шера 18 июне 11 сахьат даьлча дIайолалургья.

Шоаш ца кхетар хатта укх телефонех: 2-16-68; 2-54-68; 2-17-86; 2-55-73; 2-63-77.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 ИЮНЬ

ЕРА

I ПРОГРАММА

6.00 — «Столицагара столицага». ТелетIий СССР Лакхехьарча Совета депутаташи США Конгресса членаши вIашагIкхетар.

8.00 — Футбол. Европа чемпионат. Англе сборни — Голланде сборни. 2-гIа тайм. Ирланде сборни — СССР сборни. 2-гIа тайм. ФРГ-ра передача.

9.40 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш. «Перестройка накъагIа». 2-гIа фильм.

10.40, 16.00, 17.20 — Кердадараш.

16.15 — Мультфильмай премьера: «Мух уха Мурад», «Йоккхача сага урок».

16.35 — «Со, хьо, вай деррига цхьана».

17.25 — «Ашарий ганз» Г. Свиридова произведенешта юкъера концерт.

18.15 — «Саги закони».

18.45 — Тахан дунен тIа. Мультфильм.

19.05 — «Вай декхар».

19.40 — «Балерина кема тIа».

20.00 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъакъадолхаш. «Перестройка наькъагIа». 2-гIа фильм.

21.00 — Ха.

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «Столицагара столицага». ТелетIий. СССР Лакхехьарча Совета депутаташи США Конгресса членаши вIашагIкхетар. Йистедаьлча — Тахан дунен тIа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.20 — Азербайджански ССР Паччахьалкхен халкъа халхара ансамбла концерт.

8.50 — Iилма-довзийтара фильм.

9.15 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу.

9.45 — Фильм-берашта. «Каникулех хинна приключенеш». 4-гIа сери

11.45 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.

11.45 — Документальни фильм.

12.45, 23.25 — Кердадараш.

12.50 — «Ноанош, хьамсара ноанош». Документальни фильма премьера.

13.10 — «ЦIеи Iаьржеи». 4-гIа сери.

16.00 — Кердадараш (гIалгIай меттала).

16.05 — Документальни фильмаш.

16.45 — «Тамашийна кхо бос».

16.55 — «Васса». Художественни фильм. 2-гIа сери.

18.00 — «Негатив». Критически журнал.

18.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.

18.30 — «Берий йоакхо еш» (гIалгIай меттала).

19.00 — Дунен халкъашта юкъерча вахара редакце хьагойт: «9-гIа студи». Лакхарча боараме Москве хиннача советско-американски вIашагIкхетара итогех. ДIахьор — политически обозреватель В. С. Зорин.

20.00 — Бийса даьнъала хийла шун, бераш! «Нидай керда приключенеш».

20.15 — «Одесски альтернатива». Документальни фильма премьера.

20.25 — «Илли ца аьлча Iелац». Д. И. Менделеева цIерагIча МХТИ академически хора дакъа а лоацаш концерт-очерк.

21.00 — Ха.

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «ДоттагIийн шераши». Художественни фильм. 1-гIа сери.

22.55 — «Андрей Рублев». Документальни фильма премьера.

17 ИЮНЬ

ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.

8.35 — Юххьанца болалуш болча спортсменашта чемпионий хьехамаш.

9.10 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш. «Перестройка наькъагIа». 3-гIа фильм.

10.10, 16.00, 17.20 — Кердадараш

16.15 — Калининградски студе телевидене программа.

17.25 — «Заманхочун суртсибат». Документальни фильмай премьера: «Дендрарий аренашка», «Лоамаш тIехьаленна дутт».

17.45 — Инде фестиваль СССР-е.

18.15 — «Вай беш».

18.45 — Тахан дунен тIа.

19.00 — «Из, новкъост, дага ца дехача даргдац...» Летчика-испытателя профессех.

20.00 — XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш. «Перестройка наькъагIа». 3-гIа фильм.

21.00 — Ха.

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «ЗIамига ираз дола кIаьнк». М. Карема стихашта йилла Р. Паулса вокальни цикл.

22.10 — Футбол. Европа чемпионат. ФРГ сборни — Испане сборни. ФРГ-ра трансляци. Йистедаьлча — «Взгляд».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.20 — «Хьои тхои», Фильм-концерт.

8.50 — «ТIехьа тIабоагIараш та хургдолаш лораде». Iилма довзийтара фильм.

9.10 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу.

9.40 — Бераштa короткометражни художественни фильмаш: «ЗIий», «Махаре».

10.30 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.

11.00 — «ДоттагIийн шераши». Художественни фильм, 1—2-гIа сереш.

13.15, 23.00 — Кердадараш.

13.20 — «ЦIеи Iаьржеи», 5-гIа сери.

16.15 — Кердадараш (нохчий меттала).

16.20 — Дешархой каникулаш йолча деношка. «Костры на башнях». Художественни фильм.

17.30 — «УнахцIено» (нохчий меттала).

18.00 — Киножурнал.

18.10 — «Вай юкъара гIулакх». Духхьала эфире йода передача (телефонаш: 2-26-68 2-93-92, 2-01-65) (нохчий меттала).

19.10 — Фильм-реклама.

19.15 — «Нохч-ГIалгIайче», Информационни программа.

19.30 — «Массанена а хIаранена а». Социальни проблемаш къоастаеча Советий даьнхах (Куйбышев).

20.00 — Бийса даьнъала хийла шун, бераш! «Александр яхача кIаьнках».

20.20 — Бокхийчарна мультфильмаш: «Фийла гаьзарий», «Хряпова леладаь хIамаш».

20.30 — «Йицлургйоаца ашарий сайренаш». Илли оал Йорма Хиннинена (Финлянди).

21.00 — Ха.

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «ДоттагIийн шераши». Художественни фильм, 2-гIа сери.

РАДИО

16 ИЮНЬ
ЕРА

7.45 — Юха а увзаш дегIа-ахар сихдар.

7.57 — 8.00 — Передачай программа. Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.30 — 9.00 — ДIалокх М. Айдамировас.

11.15 — «Патриот» (гIалгIай меттала).

11.30 — «Микрофонаца Грозне гIолла».

11.50 — 12.00 — Музыка.

15.15 — 15.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам.

17.16 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).

17.31 — Производства дикагIболча болхлошта лаьрхIа музыкальни программа.

18.00 — Керда хоамаш.

18.30 — Хоамаш.

18.40 — «Вахари дийн» яха радиожурнал (нохчий меттала).

18.55 — 19.00 — Музыка.

17 ИЮНЬ
ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.

8.25 — Передачай программа.

8.30 — «ТIехьабусараш хила йиш яц».

8.40 — 9.00 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (нохчий меттала).

11.15 — 12.00 — Художественни самодеятельноста доакъашхой концерт.

15.15 — 15.30 — Тоалуш йоагIа Алхан-Юрт (нохчий меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам.

17.16 — «Новкъостий оазаш».

17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).

17.46 — ДоттагIлен концерт.

18.00 — Керда хоамаш.

18.30 — Хоамаш.

18.40 — 19.00 — Вахара хьисап — советски.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, делкъел тIехьагIа догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10, метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 20—25. Грозне 23—25 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 12—17, дийнахьа 21—28 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехк токхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ03091. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2068.